Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראשען

היינט 8 זייטען

ניעער פאלקסבלאט

№ 260 | Łódź, Czwartek, 13 listopada 1930 r. | אכטער יאהרגאנג | לאדז, דאנערשטאג, כב מרחשון תרצ"א | № 260

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

פוילישע רעגירונג אינטערווענירט ביי די ענגלישע

וועגען די אימיגראציע־בעגרענצונגען אין ארץ־ישראל

וואַרשא, 12. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספאָנדענט) דער פוילישער אויסערן־מיניסטער זאַלעסקי האָט זיך געווענדעט צום פוילישן אַמבאַ־סאדאָר אין לאָנדאָן סקירמונט, אַז ער זאָל אין נאָמען פון דער פוילישער רעגירונג אינטערווענירען ביי דער ענגלישער רעגירונג וועגן אָפּשאַפען די אימי־גראַציע־בעגרענצונגען און ערד־קויף־פערבאָט פאַר ידען אין פאַלעסטינא.

גאַנצע שטימען אָפען

דעלעגאַציע פון דער אָפּאָזיציע ביים הויפּט־וואַהל־קאָמיסאַר

וואַרשא, 12. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספאָנדענט) היינט האָט זיך געווענדעט אַ דעלע־גאַציע פון די אָפּאָזיציאָנעלע פּאַרטייען צום הויפּט־וואַהל־קאָמיסאַר (די דעלעגאַציע איז בעשטאַנען פון פ.פ.ס., ענדעקעס, פויערים־פּאַרטיי און „וויז־וואָלעניע") און געפאָדערט ביי איהם, אַז ער זאָל צוריקציהען זיין פּירוש וועגן שטימען אָפען, אין פאַל, אַז ער וועט דאָס נישט טון, האָט די דעלע־גאַציע געפאָדערט אַז ער זאָל תיכף צונויפרופען אַ זיצונג פון דער הויפּט־וואַהל־קאָמיסיע.

מען פּראָגרעסירט ב"ה...

וואַרשא, 12. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספאָנדענט) לויט אָפיציעלע ידיעות איז אין משך פון די ערשטע 8 חדשים ה. י. פאַרגעקומען 572 באַנקראָטען.

ס'איז אינטערעסאַנט, אַז פאַר'ן גאַנצן יאָהר 1929 זענען געווען נאָר 560 באַנקראָטען.

בעקאַנטמאַכונג.

דער ניי־ערעפענטער קאַפע־רעסטאָראַן „A'LA CARLTON"

שענקעוויטשא 22, טעל. 140-10

כשר — מאַכט בעקאַנט, אַז ס'ווערט אויסגעגעבן טעגליך — כשר

פריהשטיק פון 5 גענג 1.50 זל.

מיטאָג פון 2 זל. און 2.50 זל. מיט פיש

אָווענדברויט אַלאַ קאַרט

בעמערקונג: צום מיטאָג ווערט צוגעגעבן אומזיסט שוואַרצע קאַווע, סאָלידע בעדינונג, וואָס ס'ווערט נישט גערעכנט, ביטע אונז צו בעזוכן.

מיט אַכטונג

שלמה טאַסק—הענריקאָווסקי

עפענטליכע ערקלערונג

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער ערקלערונג פון עטליכע אונפעראַנטוואָרט־ליכע יונגעלעך וועלכע האָבען זיך ערלויבט אויף אַ געמיינעם אופן אַרויסצו־טרעטען געגען היגען ראַבינאַט ערקלערען מיר איז נאָמען פון אַלע געגזלער, וואָס געפינען זיך אין האַלע אויף וואָלבאָרסקע 15|17, אַז מיר האָבען נישט קיין שום געמיינזאַמעס מיט די פּערזאָנען וואָס זענען מאכיל טריפות און האָבען נאָך די העזה צו פּראָוואָצירען די בעפעלקערונג, וואָס וויל זיכער נישט עסען קיין טרפות — און מיר ווענדען זיך צו דער לאָדזער בעפעלקערונג און ערקלערען: אַז מיר פאַרקויפען כשר'ע גענז אונטער דער השגחה פון לאָדזער ראַבינאַט צו בילינע פּרייזען.

די בעפעלקערונג דאַרף ביים קויפען גענז אונבעדינגט שטרענג אַכטונג געבען צו קויפען נאָר אַזעלכע אויף וועלכע עס געפינט זיך אַ באַנדעראָל מיט דער אויפשריפט אונטער די השגחה פון ראַבינאַט און ועד הכשרות אין לאָדז.

די פערוואַלטונג

פון יודישען געפליגעל־הענדלער פעראיין אין לאָדז, פּאָמאָרסקע 17

אויפקלערונג

צו דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג

מיר סוחרים פון געפליגעל־הענדלער, וואָס האַנדלען אָפיציעל מיט פרעמדער שחיטה פון דער האַלע וואָלבאָרסקא 15|17 ערקלערען מיר דער לאָדזער בעפעלקערונג, אַז דאָס וואָס די לאָדזער פּרעסע האָט גערופען, אַז פרעמדע שחיטה איז טריפה, מאַכען מיר בעקאַנט, אַז זיי האָבען נישט טריפה געמאַכט צוליב כשרות, נאָר צוליב געשעפט, אַז די לאָדזער געגזלער, וואָס האַנדלען מיט לאָדזער שחיטה זאָלען קענען זייערע לאָדזער גענז פער־קויפען צו אַ גרויסען פּרייז און אין דעם פאַל וועט קיין שום מיטעלמענש נישט קענען קויפען קיין שטיקעל געגזענס.

דעריבער מאַכען מיר בעקאַנט דער בעפעלקערונג, אַז מיר בעזיצען הכשרים טאָג־טעגליך פון דעם ראַבינאַט, וואו און ווען די גענז ווערען גע'שחט'ען.

עס פאָלגען אונטערשריפטען

הזכרה

למלאת יום השנה הראשונה לפטירתו של מיסד ישיבתנו „תורת חסד", היא גברא יקירא, עובד ד' שמסר נפשו ומאודו בעד החזקת התורה ולומדי מוה"ר

אלכסנדר סנדר דישקין

בה"ר יצחק ז"ל

תערך הזכרה בבנין ישיבתינו ברחוב קילינסקעגאָ 29 היום ביום ה' כ"ב לח' מרחשון בשעה 6 בערב.

מתבקשים להופיע קרוביו, מיודעיו ומוקיריו של המנוח זצ"ל.

מספדי־מר ירציאו הרה"ג שליטא: הרב הגאון רבי משה מנחם הלוי סג"ל, רב דפה; הרב הגאון ר' ישראל לעוו, ר"מ דישיבתנו; הרב הגאון ר' ארי' צבי פרצוביץ, רב דמראק והרה"ג ר' חיים דוד ראזאנעס, מנהל ישיבתנו.

ועד הישיבה „תורת חסד" בלאדז, קילינסקעגאָ 29.

17 — אַכטונג, יוגענד! — 17

היינט, דאנערשטאג, ד. 13־טען נאָוועמבער פּינקטליך 6 אָווענד קומט פאָר אין „ענגלישען זאל", אַלעע 1־טער מאַי 2

א יוגענד־פערזאַמלונג

מיט דער בעטייליגונג פון געוועזענעם סיים־דעפּוטאַט

יצחק גרינבוים

איינגאַנג נאָר לויט לעגיטימאַציעס!

17 אַלע וועלכע האָבען זיך רעגיסטרירט צו דער וואַהל־אַרבייט אין האָפּען נאָך נישט אַרויסגענומען די לעגיטימאַציעס דאַרפען זיך אונבעדינגט באַלד ווענדען אין הויפּט־וואַהל־ביוראָ, צעגעלניאַנאַ 4. 17

18 — אַלגעמיין־יודיש נאַציאָנאַל־ווירטשאַפטליכער בלאָק.

היינט, דאנערשטאג, 8 אַ זייגער אין אָווענד קומט פאָר אין זאַל „איראָפּייסקי" זגערסקאַ 17

אַ גרויסער וואַל־מיטינג

פאַר טאָרג־ און מאַרק־שטייער און קליינהענדלער

מיט רעדעס וועלען אַרויסטרעטען פאַרשטעהער פון בלאָק.

18 — האַנדווערקער און קליינהענדלער,

חסידים און בעלי־הבתים! אַלע האָבען זיך פעראייניגט אין קאַמף פאַר זייערע בלוטיגע אינטערעסען.

אַלע ווי איינער שטימען זונטאָג אויף דער ליסטע נ'

בלאָק צו פערטיידיגען די ווירטשאַפטליכע אינטערעסען פון דער יוד. בעפעלקערונג

28 — היינט, דאנערשטאג, דעם 13|XI, 8 אַז. אין אָווענד קומט פאָר אין לאָקאַל פון פּראָכט־ און געמיזע־הענדלער־פעראיין זגערושער 28 — 28

אַ גרויסער מיטינג

ס'וועלען אַרויסטרעטען אַלס רעדנער ראַטמאַן אדוו. יוסף וויצמאַן, ראַטמאַן פ. כאַרי, מאגיסט. מ. באַלבערישסקי, לייבל געריכט, עזר האַמבורגער און אַנד.

איינגאַנג דורך איינלאַדונגען.

Dr. N. HALTRECHT

הויט און געשלעכטס־קראַנקהייטען

נעמט אָ פון 8 ביז 9 פריה, פון 11—3 נאָכמיטאָג און פון 8 ביז 9 אָוונד.

פּיעטריקאָווער 10

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פּרייזען.

די פערזיכערונגס־געזעלשאַפטען

„Riunione Adriatica Di Sicurta" i „Piast"

מאַכען העפליך בעקאַנט, אַז די ביוראָס פון די לאָדזער אָפּטיילונגען ווערען פון דעם 14־טען נאָוועמבער ד. י. איבערטראַגען פון פּיעטריקאָווער 87 אין נייעם לאָקאַל אויף

136 פּיעטריקאָווער 136

היטלער-לייט שלאגען מכות רצח

די יודישע סטודענטען אין בערלינער אוניווערסיטעט

בערלין, 12. (יט"א טעלעגראפיש) אין דער בערלינער אוניווערזיטעט זענען היינט פארגעקומען בלוטיגע עקסצעסען געגען יודישע סטודענטען.

די עקסצעסען האבען אנגעהויבען די היטלער-לייט, וועלכע האבען לכתחילה געפרובט שטערען א סאציאל-דעמאקראטישע פערזאמלונג. די היטלער-לייט האבען זיך געווארפען אויף די יודישע סטודענטען און זיי געשלאגען מכות רצח, נישט שאנענדיג אפילו די יודישע סטודענטקעס.

איינע פון זיי האבען די כוליגאנעס ארויסגעשלעפט אין גארטען און זי געטראטען מיט די פיס. עס זענען דא א סך פערוואונדעטע. דער רעקטאר פון אוניווערסיטעט פראפעס. דרייזמאן האט געפרובט בערוהיגען די סטודענטען, אבער די היטלער-לייט האבען איהם נישט געהערט. די פאליציי האט נישט געקאנט אריין אינעווייניג, מחמת דער אוניווערסיטעט-אויטאנאמיע. ערשט, אז ס'האבען זיך דערהערט רעוואלווער-שאסען איז פאליציי אריין אינעווייניג און צוריקגעשטעלט די ארדנונג. דערביי זענען 10 פערזאן ארעסטירט געווארען.

ווי די לייטונג פון אוניווערסיטעט האט מיטגעשטעלט, האבען די היטלער-לייט אנגענומען א בעשלוס מיט א צייט צוריק, אויף זייערס א פערזאמלונג, וועגען די פארגעקומענע עקסצעסען.

ענדעקישע דעמאנסטראציע אין ווארשא

ווארשא 12 (טעלעפאניש פון אינזער קארעספאנדענט). אויף מידאווע גאס איז פארגעקומען א מיטינג פון ענדעקעס. נאכ'ן מיטינג אין אוועגד האבען די ענדעקישע סטודענטען געמאכט א דעמאנסטראציע. געהענדיג מיט דער קראקאווער פארשטאט האבען זיי געווארפען לאזונגען געגען דער רעגירונג. פאליציי האט די דעמאנסטראציע צוטריבען, אבער באלד האט זי זיך צוריק פארמירט אין ווייטער בעגאנגען.

ווען זי איז צוגעקומען צו דער געביידע פון אינערן-מיניסטעריום אויף נייע וועלט, האט א גרויסע אפטיילונג פאליציי ארומגערינגעלט די דעמאנסטראנטען און זיי פונאנדערגעטריבען. 20 פערזאן זענען דערביי געווארען ארעסטירט, און נאכן אויס לעגיטימירען האט מען זיי בעפרייט.

זיכערן די רוהע און דאס פרידליכע צוזאמענלעבען

ערקלערונג פון רומענישען פרעמיער מיראנעסקו

בוקארעשט (יט"א) אויף דער דעפעשע פון טראנסילוואנער ציוניסטישען לאנד-צוזאמענפאהר צו דער רעגירונג האט דער פרעמיער מיראנעסקו צוגעשיקט צו ד"ר יוסף פישער פאלגענדען ענטפער: „די רעגירונג דאנקט פאר די אויסדרוקען פון טרייהייט צום רומענישען שטאט און פאלק. די רעגירונג בעטראכט אלס איהר ערשטע פליכט צו זיכערען די רוהע און דאס פרידליכע צוזאמענלעבען פון אלע איינוואוינער. דערצו וועלען בענוצט ווערען אלע נויטווענדיגע מיטלען. בנוגע דער ענטשעדיגונג פאר די געליטענע אין בוקאווינא און מארמאראש, וועט די רעגירונג א צווייט מאל זארגפעלטיג בעטראכטען די אנגעמאלדענע רעקלאמאציעס".

מעמאריאל פון דער פרעסע געגען די רדיפות, וואס פיהרען זי צום אונטערגאנג

ווארשא, 12 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). היינט האט זיך געוואנדען צום האנדעלס מיניסטער א דעלעגאציע פון פארשטעהער פון זשורנאליסטען-סינדיקאט, פון רעדאקציעס, דרוקערייען און ציטונגס אדמיניסטראציעס און איבערגעגעבען א מעמאריאל געגען די רדיפות אויף דער פרעסע און דרוקערייען, וואס ברענגט דערצו, אז גאנצע אונטערנעהמונגען ווערען רואינירט.

צוליב די דאזיגע רדיפות זענען שוין 450 דרוקער-ארבייטער און 50 זשורנאליסטען געבליבען ארבייטסלאז. אהן ארבייט איז אויך געבליבען א גרויסע צאהל אדמיניסטראציע-ארבייטער. דער מעמאריאל שטעלט ארויס א רייהע בקשות, איבערהויפט וועגען דעם אופן פון איינמאהנען שטייערן.

דאס מיספערשטענדניש וועט אויפגעקלעהרט ווערען

ערקלעהרט לארד פאספילד פאר'ן קארעספאנדענט פון „פארווערטס"

ניו-יארק, 12. (יט"א טעלעגראפיש) דער קארעספאנדענט פון „פארווערטס", הלל ראגאוו האט געהאט א געשפרעך מיט לארד פאספילד, וועגען דעם לעצטען „ווייס בוך".

פאספילד האט ערקלערט, אז די 1500 סערטיפיקאטען, וואס זענען איצט ארויסגעגעבען געווארען, זענען געגעבען געווארען, כדי צו בעווייזען, אז דאס „ווייס בוך" איז שלעכט פערשטאנען געווארען. וואס שייך באדען וועלען יודען קענען ווייטער אויסקויפען ערד, זיי וועלען אבער מוזען זארגען דערפאר, אז די אראבער, וואס האבען געוואוינט אויפ'ן באדען, זאלען נישט ווערען איינגאנצען ענטאייגענט פון ערד.

לארד פאספילד האט ווייטער ערקלערט, אז די רעגירונג וועט פיהרען א ברייטע פלאנמעסיגע ארבייט פאר דער אגראר-ענטוויקלונג פון א"י. פון וואנען ס'וועלען גענומען ווערען די מיטלען איז נאך דערווייל נישט בעשטימט. דאס פראיעקטירטע פערטיילען באדען פון די אראבישע ערדלאזע דארף די יודען נישט בעאומרוהיגען, ווייל אזעלכע ערדלאזע אראבער זענען פערהאן אינגאנצען אנ'ערך 30.000. דאס איבריגע פרייע ערד וועט פערטיילט ווערען פאר די יודע [און] אראבער; דערביי וועט נישט גענומען ווערען אין אכט די פראפארציע-פערהעלטניש פון די יודען אין א"י, און זיי וועלען בעקומען מעהר. דער יודישער באדען-רעזערוו דארף זיי לאנגען אויף 5 יאהר יודישע קאלאניזאציע. כ'ווייס — האט ווייטער געזאגט לארד פאספילד — אז איהר וועט מיר נישט גלויבען, אבער אין מאי איז די חלוצים-עמיגראציע אפגעשטעלט געווארען ווייל ס'איז נישט געווען קיין ארט פאר נייע ארבייטער-עלעמענטען אין א"י.

איבערראשענד איז פאר ראגאוו'ן געווען דער פיינדליכער טאן, מיט וועלכען פאספילד האט גערעדט וועגען דער „הסתדרות העובדים" אין א"י דאס זענען — האט פאספילד ערקלערט — נישט קיין ריין-פראפעסיאנעלע ארגאניזאציעס, נאר ציוניסטישע פעראיינען, און דאס שטויסט פון זיי אפ די אראבער. ער איז געגען אויסשליסען די אראבער פון געוויסע ארבייטס-געביטען.

ווי וואלט איהר זיך בעצויגען — פרעגט ער — ווען מיר וואלטען בעשלאסען נישט צו בעשעפטיגען קיין יודישע ארבייטער אין ענגלאנד?

פון די עמיגראנטען איז לארד פאספילד פאר בעפארצוגען דעם אמאליגען טיפ פון פרומען עלעמענט.

ער האלט, אז מ'דארף דעם אראבער נישט מאכען באדענלאז ווייל דער באדענלאזער עלעמענט ווערט געפעהרליך.

אויף ראגאווס פראגע, האט פאספילד ווייטער ערקלערט, אז ער האט נישט קיין טענות צו דעם סאציאליזם פון די ארבייטער, נאר צו זייער ציוניזם

לארד פאספילד דערצעהלט ווייטער, אז ער האט בעקומען אנקלאגען פון פוילישע יודען, אז בעת דער קוואליפיקאציע פון עמיגראנטען קיין א"י האט מען בראקירט פרומע יודען און בעפארצוגט ראדיקאלע עלעמענטען. די אראבער דארפען נישט אויסגעשלאסען ווערען פון ארבייט-מעגליכקייטען. אויב זיי זענען לויך-דריקער, דארף מען זיי ערציהען און העלפען זיי אויסקעמפען העכערען לוין.

דער לעגיסלאטיווער ראט וועט נישט קענען אננעמען קיין שום בעשלוסען, וואס זענען געווענדעט געגען מאנדאט. די מיספערשטענדניש, וואס איז ענטשטאנען וועט אויפגעקלערט ווערען. די קלאגען, אז דער „ווייס בוך" זאל זיין ערשינען אהן דעם וויסען פון פיל מיניסטארען זענען נישט ריכטיג — דאס „ווייס בוך" איז ערשינען מיט'ן הסכם פונ'ם גאנצען קאבינעט.

דעפוטאטען-מאנדאט בעת די ערגענצונגס-וואהלען אין ווייטשעפעל. פאספילד האט ביים ארויסגעבען דעם „ווייס בוך" זיך נישט בעראטען מיט זיין געהילף ד"ר שילס און נישט געוואלט אפווארטען ביז ער וועט צוריקקומען פון א"י. איצט פערענטפערט ער זיך.

פחד-מעמאריאל פון די אראבער

ירושלים, 12. (יט"א טעלעגראפיש) די אראבישע עקזעקוטיווע האט זיך געווענדעט צום הויך קאמיסאר סיר טשענסעלאר מיט א מעמאריאל, אין וועלכען זיי דריקען אויס זייער בעאומרוהיגונג, אז די ענגלישע רעגירונג זאל נישט ענדערען די נייע אנגעקינדיגטע פאליטיק פאר א"י. זיי פערלאנגען, אז די נייע ערקלערונגען זאלען נישט אפשאפען נאר בעשטעטיגען דאס „ווייס בוך".

א"י-פרעסע וועגען די נייע סערטיפיקאטען

ירושלים, 12 (יט"א טעלעגראפיש).

די היגע פרעסע בעשעפטיגט זיך מיט'ן בעשטימען די 1500 סערטיפיקאטען פאר חלוצים. דער „דואר היום" שרייבט, אז מ'דארף זיי צוריק אפשיקען. דער „דבר" — האלט, אז דאס איז א נרכה. ד„הארץ" שרייבט, אזא מוויל מיט קליינע קאנצעסיעס אפקויפען די געזעלשאפטליכע מיינונג.

היינט זאל דער ועד לאומי בעטראכטען די פראגע וועגען די סערטיפיקאטען. ווי דער יט"א-קארעספאנדענט דערוויסט זיך, הערשט די שטימונג פאר נישט אנצונעהמען די סערטיפיקאטע.

שטאלצע האנדלונג פון א יודישען כלל-טוער אין לאנדאן

לאנדאן, 12 (ספ. טעל.) עס איז פארנעכטען א זיצונג פון דער איסט-ענד ליבאר-פארטיי, אויף וועלכער עס איז פערהאנדעלט געווארען די פראגע פון א קאנדידאט פאר ווייטשעפעל צו די קומענדע ערגענצונגס-וואהלען.

די איסט-ענד ליבאר-פארטיי האט נאמינירט אלס איהר קאנדידאט דעם בעריהמטען יודישען כלל-טוער מ. ה. דייוויס.

גלייך נאך דער נאמינאציע, איז דייוויס אויפגעשטאנען און ערקלערט, אז ער דאנקט זעהר פאר דער נאמינאציע, נאר פלוזמן דאס „ווייסע בוך", וועלכעס די רעגירונג האט ארויסגעגעבען אין שייכות צו איהר פאלעסטינע-פאליטיק, וועט נישט ערמעגליכען, קען ער נישט אננעהמען די נאמינאציע און זאגט זיך אפ פון צושטעהן אלס קאנדידאט פון דער ליבאר-פארטיי.

דייוויס ערקלערט אויך, אז נישט-נאר ער זאגט זיך אפ פון אנצונעהמען די נאמינאציע, נאר ער ערקלערט אויך, אז ער וועט נישט אונטערשטיצען קיין אנדערען קאנדידאט, כל-זמן דאס „ווייסע בוך" וועט פון דער רעגירונג נישט צוריקגעצויגען ווערען.

די עקזעקוטיווע פון דער איסט-ענדער ליבאר-פארטיי האט דאן ארויסגעדריקט איהר סימפאטיע צו דעם שטאלצען און נאציאנאלען יודישען כלל-טוער. און גלייך נאמינירט דעם הער האל אלס קאנדידאט פאר ווייטשעפעל.

ה' האל גיט דאן אפ אנ'ערקלערונג, אז ער איז געגען דער פאליטיק, וועלכע ווערט אנגעוויזען אין „ווייסען בוך" און אז אויב עס וועט די רעגירונג זאל נישט צוריקציהען דאס „ווייסע בוך" און א פראגע וועט ווערען ארויפגעבראכט אין פארלאמענט און עס וועט האלטען ביים שטימען, וועט ער שטימען געגען דער רעגירונג.

געעפענט די ענגליש-אינדישע קאנפערענץ

לאנדאן, 12. (ט.) דא איז אין דער אנוועזענהייט פון קעניג פייערליך געעפענט געווארען די ענגליש-אינדישע קאנפערענץ. די פערהאנדלונגען זענען געעפענט געווארען דורכ'ן פרעמיער מאקדאנאלד.

דער אינדישער צד זאל פאדערען צו רעפארמירען די אינדישע קאנסטיטוציע אין דער הינזיכט, אז דאס לאנד זאל בעקומען די רעכט פון זעלבסטשטענדיג דאמיניום, לויט'ן מוסטער פון קאנאדע, אדער דעם דרום-אמעריקאנישען פערבאנד.

לאנדאן, 12. (ט.) אין צוזאמענהאנג מיט דער דערעפענונג פון דער קאנפערענץ האבען גהאנדיס אנהענגער אין אינדיען ערקלערט א טרויער-טאג. אלע אינדישע געשעפטען און מערק אין קאראטשי זענען געווען געשלאסען.

פאליטיק און... אונטערוועלט

א סענסאציאנעלער פראצעס אין ווארשא

ווארשא, 12. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אין ווארשאווער קרייז-געריכט האט זיך אנגעהויבען דער פראצעס פון 3 פערזאן, מיט ברוך צאבאן בראש, וועלכע ווערען בעשולדיגט אין ערמארדען אייבעם — „אברהם פויער".

דער דאזיגער פראצעס איז סענסאציאנעל דערמיט, וואס ער האט א שייכות מיט פאליטיק און... אונטערוועלט.

דער אורטייל וועט ארויסגעטראגען ווערען מארגען.

מאקדאנאלד אליין איז זיך מתעסק

לאנדאן, 12. (יט"א טעלעגראפיש) דער פאליטישער קארעספאנדענט פון „דזש. קראניקל" דערוויסט זיך, אז פאספילד ערלעדיגט נישט מעהר די ענינים פון פאלעסטינא, מיט זיי בעשעפטיגט זיך פערזענליך דער פרעמיער מאקדאנאלד, די פארהאנדלונגען פון סיר סיימאן האבען ביי דער גאנצער רעגירונג ארויסגערופען א קאנסטערנאציע. דער ריקצוג פון דער ענגלישער רעגירונג ערקלערט זיך אויך דורכדעם, וואס די ליבאר-פארטיי איז איצט שטארק פעראינטערעסירט אין איינצוהאלטען דעם

לאיד דזשארדזש אינטערפעלירט

וועגען געוויסע פונקטען אין „ווייס-בוך"

לאנדאן, 12 (יט"א טעלעגראפיש).

אויף דער היינטיגער זיצונג פון ענגלישען פארלאמענט האט לארד דזשארדזש אינטערפעלירט וועגען געוויסע שטעלען אין „ווייס-בוך" מכוח דער ארץ-ישראל-פאליטיק.

פרעמיער מאקדאנאלד האט דערויף ערקלעהרט אז ארום דעם „ווייס-בוך" האבען זיך געשאפען מיספערשטענדנישען, און איינציגע פונקטען זענען פאלש אינטערפרעטירט געווארען. די רעגירונג האט נישט בדעה צו מאכען וועלכע ס'איז ערקלעהרונגען וועגען דעם — ביז דער א"י-דעבאטע אין ענגלישען פארלאמענט, וואס וועט פארקומען מאנטאג, אדער דינסטאג.

דער געוועזענער אונטערשטאטס - סעקרעטאר פאר קאלאניען-ענינים ארמסביי גאר האט אינטערפעלירט די רעגירונג, צי קאן געמאכט ווערען דער אויספיהר, אז די רעגירונג איז געווען גרייט צו מאדיפיצירען דעם פראיעקט פון „ווייס-בוך".

פרעמיער מאקדאנאלד האט דערויף געענטפערט, אז ער בעט אפווארטען מיט דער אינטערפעלאציע ביז דער א"י-דעבאטע.

ער פערזיכערט, אז די רעגירונג איז ענטשלאסען אפצוהאלטען די פערפליכטונגען אין הסכם מיטן מאנדאט לטובת ביידע טיילען פון דער בעפעלקערונג. ענטפערענדיג אויף דער אינטערפעלאציע פון דעפוטאט מאיר נאטאן מכוח פאדערען צו ענטוויקלען די לאנדווירטשאפט, וואס ווערט פארגעזעהן אין „ווייס-בוך", האט דער וויצע-אונטערשטאטס - סעקרעטאר בלום ערקלעהרט, אז דער פינאנץ-פראיעקט, וואס שטייט אין צוזאמענהאנג מיט'ן ענטוויקלען די לאנדווירטשאפט ווערט גענוי אויפגעקלעהרט ווערען פון דער א"י-דעבאטען די קומענדיגע וואך.

„הזמיר" אל. קאשטשושקי 21.

קאמוניקאט.

איינשרייבונגען אין כאר און ארקעסטער

קומען פאר יעדען דינסטאג און דאנערשטאג פון 8 ביז 9 אוונד און שבת פון 5 ביז 6 נאכמיטאג.

די פערוואלטונג.

נאך קירצע און שווערע ליידען איז נפטר געשטארבען אין עלטער פון 58 יאהר מיין ליבער מאן, אונזער טייערער און אונפערגעסליכער פאטער, ברודער, שוואגער און אנקעל

נ.ע. בערל בן ר' אשר אנשעל גאלדשטיין

די לויה קומט פאר היינט, דאנערשטאג 11 א זייגער פארמיטאג פון פאזנאנסקי'ס שפיטאל, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע

לאָדז 13 נאָוועמבער 1930

„נייער פאָלקסבלאַט"

לאָדז, 13 נאָוועמבער 1930

די געהיימניש
פון דעם וואַהל-אַקט

זייט אַ לענגערער צייט איז אין דער סאַנאַציע־פּרעסע געפיהרט געוואָרען אַן אַגיטאַציע, אַז די שטים־צעטלעך בעת די וואַהלען דעם 16־טען און 23־טען נאָוועמבער זאָלען אָפּגעגעבען ווערען אָפען. פיל אָרגאַניזאַציעס, וועלכע געהען מיט דער סאַנאַציע, האָבען ערקלערט, אַז זיי וועלען אָפען שטימען פאַר׳ן רעגירונגס־בלאָק. איצט איז אויך געקומען אַן אויפקלערונג פון הויפּט־וואַהל־קאָמיסאַר, אַז דאָס אַריינלייגען אָפען דאָס וואַהל־צעטעל אין קאָנווערט בעת דעם וואַהל־אַקט אָדער דאָס מעלדען הויך אויף אַ קול, אויף וואָסער ליסטע די שטים ווערט אָפּגעגעבען פערלעצט נישט דעם פּרינציפּ פון געהיימקייט פון די וואַהלען.

עס איז דעריבער ווערט און אינטערעסאַנט זיך צו בעקענען מיט די ענטשפּרעכענדע פאָרשריפטען פון דער קאָנסטיטוציע און פון דער וואַהל־אָרדנאַציע.

דער אַרט. 11 פון דער קאָנסטיטוציע פון 17. מערץ 1921 לויטעט: דער סיים בעשטעהט פון דעפּוטאַטען, וואָס ווערען אויסגעקליבען אויף 5 יאָהר, רעכענענדיג פון טאָג, ווען דער סיים ווערט געעפענט, דורך אַלגעמיינע, געהיימע, דירעקטע, גלייכע און פּראָפּאָרציאָנעלע וואַהלען". די זעלבע פאָרשריפט ענטהאַלט אויך דער אַרטיקעל 36 פון דער קאָנסטיטוציע בנוגע די מיטגלידער פון סענאַט.

לויט די פאָרשריפטען פון דער וואַהל־אָרדינאַציע קאָן די פערלעצונג פון דער וואַהל־געהיימניש ברענגען צו אַנולירען די וואַהלען אין געגעבענעם קרייז. דער אַרט. 107 פון דער וואַהל־אָרדינאַציע זאָגט:

„דאָס העכסטע געריכט וועט אַנולירען די וואַהלען פון אַ דעפּוטאַט אָדער פּראָטעסטירטע וואַהלען: אויב די וואַהלען זענען דורכגעפיהרט געוואָרען נישט אין הסכם מיט די פאָרשריפטען פון דאָזיגען געזעץ און די בעגאַנגענע פערלעצונגען האָבען געקאָנט האָבען אַן איינפלוס אויפ׳ן אויסגאַנג פון די וואַהלען".

די וואַהלען מוזען אַלזאָ פאָרקומען לויט די פאָרשריפטען פון דער וואַהל־אָרדינאַציע, וועלכע בעשטימט אין אַרט. 70: „די אָפּשטימונג קומט פאָר דורך וואַהל־צעטלען. די וואַהל־צעטלען מוזען זיין פון ווייסען קאָליר.... די וואַהל־צעטלען ווערען אַריינגעלייגט אין קאָנווערטען, וואָס ווערען אָפּגעשטעמפּעלט מיט׳ן שטעמפּעל פון פאָרזיצער פון דער קרייז־וואַהל־קאָמיסיע. די קאָנווערטען דאַרפען אויסגעפערטיגט ווערען פון אומדורכזיכטיג פּאַפּיר און פאָרמאַט ניין אויף צוועלף צענטימעטער. אַלע קאָנווערטען, וואָס זענען בעשטימט פאַר איין וואַהל־אָבוואָד, דאַרפען זיין פון איין און דעמזעלבען קאָליר. די קאָנווערטען טאָרען נישט זיין בעצייכענט מיט קיין שום אַנדערע צייכען אַ חוץ דעם שטעמפּעל."

מיר זעהען אַלזאָ, אַז דאָס געזעץ פאָראָרדענט בפירוש, אַז סיי די וואַהל־צעטלעך, סיי די קאָנווערטען טאָרען זיך נישט אונטערשיידען לויט׳ן קאָליר, אַ חוץ דעם, אַז די קאָנווערטען מוזען זיין אומדורכזיכטיג און טאָרען נישט זיין בעצייכענט מיט קיין שום בעזונדערן צייכען. די אַלע פאָרשריפטען האָבען נאַטירליך דעם ציל צו זיכערען די געהיימניש, אויף וואָסער ליסטע דער וועהלער שטימט.

נאָך קלאָרער אין דער הינזיכט איז די ווייטערדיגע פאָרשריפט פון דער וואַהל־אָרדינאַציע אין אַרט. 73 און 74, וועלכער בעשרייבט דעם אַקט גופא פון אָפּגעבען די שטימע:

„דער וועהלער בעקומט אַן אָפּגעשטעמפּעלטען וואַהל־קאָנווערט או ןדערלאַנגט איהם דעם פאָרזיצער פון דער קאָמיסיע, וועלכער קאָנטראָלירט נאָך דעם שטעמפּעל אויפ׳ן קאָנווערט און נישט אַריינקוקענדיג אינעווייניג, וואַרפט ער איהם אַריין אין דער אורנע.... דער פאָרזיצער קאָן נישט אָננעהמען צו שטימען אַ צעטעל, וואָס דער וועהלער וואָלט וועלען אָפּגעבען, נישט אַריינלייגענדיג עס אין דעם אַמטליכען קאָנווערט.

אַזוי אַרום איז פאַרהאַן אַ קלאָרע און צווייפעללאָזע פאָרשריפט פון געזעץ, אַז קיינער זאָל נישט וויסען, פאַר וועמען עס גיט אָפּ זיין שטימע דער וועהלער.

פ. ב.

אין 50 יאָהר אַרום וועט זיך די צאָהל יודען אין בודאַפּעשט פערקלענערן ביז אַ העלפט

בודאַפּעשט (י.ט.אַ.) דר. קאָנעז־קירלענדער האָט אין זיין וואָכענבלאַט „שאַפּבאָס" פערעפענטליכט אַנ׳אַרטיקעל, אין וועלכען ער בעווייזט אויפ׳ן סמך פון פערשידענע סטאַטיסטישע אויסרעכנונגען, אַז אין 50 יאָהר אַרום וועט זיך די צאָהל יודען אין בודאַפּעשט פערקלענערן ביז אַ העלפט. דר. קאָנעז־פרידלענדער האַלט, אַז בעת די לעצטע ימים נוראים זענען ווייניגסטענס 30,000 יודען אין בודאַפּעשט נישט געקומען אין שוהל דאַווענען. אין אַ גרויסער מאָס איז דאָס געשעהן צוליב דעם שווערען ווירטשאַפטליכען קריזיס, וואָס ערלויבט נישט די אומפערמעגליכע עלעמענטען זיך צו קויפען אַ פּלאַץ אין שוהל.

אַזוי רעדט אַנ׳עסטרייכישער מיניסטער!
די אַנטיסעמיטישע אַגיטאַציע פון עסטרייכישען יוסטיץ-מיניסטער

(קאָרעספּאָנדענט פון וויען צום „נייעם פאָלקסבלאַט")

אין עסטרייך זענען די יודען נישט איבעריג עמפּפינדליך בנוגע אַנטיסעמיטיזם. די יודישע בעפעלקערונג האָט עפּעס ווי שטילשווייגענד שלום געמאַכט מיט דעם אויסנאַהם - צושטאַנד אין פערגלייך מיט די מעהרסטע לענדער פון דער וועלט, אַז אַלע בירגערליכע פּאַרטייען פון לאַנד, וואָס האָבען אַ ממשות אין דער פּאָליטיק פון דער יונגער רעפּובליק, זענען אַנטיסעמיטיש אָריענטירט, בעטראַכטענדיג דעם אַנטיסעמיטישען פּונקט פון זייערע פּאַרטיי - פּראָגראַמען אַלס אַ נאַציאָנאַלען און אַ פּאָליטישען דעוויז, אין די לעצטע יאָהרען האָט מען זיך געטרייסט, וואָס דער דאָזיגער אַנטיסעמיטיזם האַלט זיך ווייניגסטענס בעגרענצט מעהר אויף פּאָליטיק ווי אין פּראַקטישען לעבען. אויפ׳ן פּאַפּיר איז די יודישע גלייכבערעכטיגונג אָבגעהיט געוואָרען פון יעדע רעגירונג.

איצט איז פּלוצים אַנדערש געוואָרען. די קריסטליך־סאָציאַלע מינאָריטעטס־רעגירונג האָט געוואָלט פערשטאַרקען איהר פּאָזיציע און האָט אַריינגענומען צוויי היימוועהר־מיניסטאָרען אין וואַהל־קאַבינעט, איבערגעבענדיג זיי די וויכטיגסטע פּאָרטפעלען פון דער מלוכה־פערוואַלטונג, און שוין די ערשטע טעג פון זייער מיניסטערשאַפט האָט בעוויזען, אַז זיי זענען אַריין אין דער רעגירונג נישט אַזוי אַלס מיניסטאָרען ווי אַלס פּאַרטייאישע אַגיטאַטאָרען, אָבער בשעת דער אַריסטאָקראַטישער אינערן־מיניסטער פּרינץ שטאַרעמבערג האָט נאָך די ערשטע פּאָר טאָג איינגעזעהען, אַז עס פּאַסט נישט פאַר זיין היסטאָרישען נאָמען אין עסטרייך צו אידענטיפיצירען אַ מיניסטעריום מיט ווילדע שטיק און מיט אַנטיסעמיטישע געוואַלדען, האָט זיין חבר יוסטיץ־מיניסטער ד"ר היבער, גענומען אויף זיך אַליין דעם גאַנצען אַנטיסעמיטישען באַגאַזש פון אַדאָלף היטלער׳ס חדר און ער פיהרט אַרום דעם פּראָפּאַגאַנדע־מאַטעריאַל איבער גאַנץ עסטרייך. אין גוטמוטיגען און וויצלערישען וויען האָט מען איהם טאַקע שוין געקרוינט מיט׳ן טיטול: אַנטיסעמיטישער פּעדלער.

דער יוסטיץ־מיניסטער האָט פּשוט אויפגענומען אַ קאָנקורענץ מיט די עסטרייכישע האַקענקרייצלער פון היטלערס חברותא. ער בעמיהט זיך נאָכצוּווייזען דעם עסטרייכישען יונגען וועהלער, אַז אין דער יודען־פראַגע איז נישט פאַרהאַן קיין שום חלוק צווישען איהם און היטלער׳ן. כדי בעווייזען בפועל זיין היטלעריסטישען פּראָגראַם אין דער יודענפראַגע האָט ד"ר היבער טאַקע געשאָטען אויף אַלע וואַהל־פערזאַמלונגען אין וויען און אין די פּראָווינץ־לענדער פעך און שוועבעל אויף די יודען. ער, דער יוסטיץ־מיניסטער, וועלכער האָט אָבגעלעגט אַ שבועה אויף דער עסטרייכישער קאָנסטיטוציע בכלל און אויף די געזעצען פון גלייכבערעכטיגונג פאַר אַלע מלוכה־בירגער אָהן אונטערשייד, דערציהלט דעם עולם, אַז ווי איינער קומט נאָר פון דער ריינער אייראָפּעאישער (געמיינט אַרישער) פּראָווינץ קיין וויען, פיהלט ער זיך תיכף אין אַ מיש־מאַש פון אייראָפּאַ מיט אַזיען. און נישט בלויז די גאַליציאַנער האָבען אַ תל געמאַכט פון עסטרייך און מוזען „בעזייטיגט" ווערען. אויך די יודען פון מערב זענען אַ אומגליק, ווייל זיי האָבען אימפּאָרטירט קיין עסטרייך דעם סם פון דעמאָקראַטיע און אויך זיי זענען אַזיאַטען, היבער וואַרפט שוין אַלע יודען אין איין טאָפּ אַריין און וויל זיי טאַקע אַלע צוזאַמען פּטור ווערען, אַפילו פון די אַנטי־מאַרקסיסטישע יודען מאַכט ער חוזק און שאָקעלט זיך אָב עפּענטליך פון אַנטי־סאָציאַליסטישע צייטונגען, ווייל אויך יודען זענען דערביי. ער בעליידיגט זיי אַלס פּראָפיט מאַכערס, וואָס טוען אָן אויף די היטלעך דעם היימוועהרען־ווידעל פון האָהן־פעדערן, כדי צו מאַכען געשעפט אויך מיט דער היימוועהר־קאָניונקטור אין עסטרייך.

טאָמער איז דאָס אַלצדינג צו ווייניג, שטעלט ער, דער יוסטיץ־מיניסטער זיך אוועק אויף אַ ווייבער פערזאַמלונג אַלס העלד און בעשיצער אויך פון יודען. „מיר האָבען — זאָגט ער — קיינמאָל נישט אויפגעפאָדערט אויסרויבען יודישע געשעפטען און אויסשלאָגען שויבען פון יודישע הייזער". נו, איז דאָס נישט אַ אידעאַליסטישע בכורה פון אַ קאָנסטיטוציאָנעל בעשוואוירענעם יוסטיץ־מיניסטער? דערווייל זאָגט ער דעם טויזענד־קעפּיגען עולם, אַז „ער וויל נישט קיין יודען אַזיאַטען אין עפענטליכען לעבען פון לאַנד, די פיהרער פון עפענטליכען לעבען מוזען זיין ריינע דייטשען, דייטשע אַריער, פון ריינעם דייטשען בלוט און ראַסע".

וואָס פאַר אַ טרויעריגע מדרגה די יודען האָבען דערלעבט אינמיטען אייראָפּאַ. אז דער 36־יעהריגער מיניסטער ג. נאַטאַר אין ערגעץ אַ קליין שטעטעל ביי זאַלצבורג איז דער אייראָפּעער, בשעת פּראָפעסאָר זיגמונד פרויד און זיינס גלייכען זענען דער אַזיאַטישער מיש־מאַש פון וויען. און דאָס מוז מען הערען יעדען טאָג אויף פערזאַמלונגען און לייענען אין די צייטונגען. אַזוי רעדט אַ עסטרייכישער היימוועהרער מיניסטער! (יט"א)

בעמערקונג: דאָס אַנטיסעמיטישע מענה־לשון פון די עסטרייכישע היטלעראַוצעס האָט זיי גאָרנישט געהאָלפען. ביי די וואַהלען, וואָס זענען זונטאָג פאָרגעקומען, האָבען זיי געליטען אַ צושמעטערנדיגע מפּלה.

מ. א. טענענבלאַט.

אָריגינעלער זעלבסטמאָרד
פון אַ יודישען פּאָליציאַנט אין תל-אביב

מיט אַ קורצע צייט צוריק איז געווען אַ ידיעה פון תל־אביב וועגען זעלבסטמאָרד פון דאָרטיגען פּאָליציאַנט ראובן פריינקעל.

דער ארץ ישראל־קאָרעספּאָנדענט פון „פאָרווערטס" ברענגט פאָלגענדע מערקווירדיגע פּרטים וועגען זעלבסטמערדער:

דאָס איז געווען אַ יונגער בחור פון 24 יאָהר, ער שטאַמט פון האָמעל און האָט דאָ אַ מוטער און אַ ברודער. ער איז געקומען אין לאַנד אין יאָהר 1924. ער האָט זעהר ליב געהאַט דאָס לעבען — אַ פרעהליכער, לעבענסלוסטיגער בחור. ער האָט געהאַט געוויסע פעהיגקייטען צו מאָלעריי און געהאָפט, אַז ער וועט נאָך האָבען די מעגליכקייט אויסצובילדען זיך אַלס מאָלער. אין די געשעהענישען פון אויגוסט 1929 האָט ער זיך אויסגעצייכענט, ווי אַ מוטיגער מענש, און איז פערוואונדעט געוואָרען שטעהענדיג אויפ׳ן פּאָסטען אין ירושלים, בעשיצענדיג די יודישע קוואַרטאַלען.

דער זעלבסטמאָרד האָט אַרויסגערופען גרויס פערוואונדערונג צווישען אַלע זיינע פריינד און בעקאַנטע. אינטערעסאַנט זענען די פּרטים פון דעם זעלבסטמאָרד.

ער האָט זיך געוואוינט אַליין אין אַ צימער. אין דער נאַכט פון שבת אויף זונטאָג האָט ער געהאַט דינסט. נאָכדעם ווי ער האָט זיך אויסגעשלאָפען עטליכע שעה איז ער אויפגעשטאַנען, אָפּגעוואַשען זיך, גוט אָפּגעראַזירט זיך. ער האָט געהאַט אַ שיינעם בעל־אַיצונג, האָט ער איהם אָנגעטון. ער האָט אַ ביסעל געמאָלען. געמאַכט עטליכע סקיצען און זיך געזעצט שרייבען אַ בריף.

דריי בריף האָט ער אָנגעשריבען: איינעם צו זיינע חברים, די פּאָליציאַנטען, אַ צווייטען צום אָפיציר פון דער תל־אביבער פּאָליציי, ה׳ שיף און אַ דריטען — צו דער מוטער.

אין דעם בריף צו זיינע חברים שרייבט ער קורץ און שאַרף:

„טייערע חברים!

„איך בין געבוירען געוואָרען צו זיין אַ רייכער מענש. אַזוי ווי דאָס לעבען וויל אַנדערש, מאַך איך אַ סוף צו מיין לעבען".

דער בריף צום אָפיציר שיף איז שוין נאָך פון אַנ׳אַנדער סאָרט. ער שרייבט איהם אין דער פאָרם פון אַנ׳אָפיציעלען ראַפּאָרט:

„לכבוד מפקח המשטרה, ה׳ שיף, תל אביב.

„הנידון: רצח בכונה תחלה.

„הנאשם: החיים.

„אדוני הקצין, נא לאסור את החיים שהם הם באכזריותם גרמו למותי

„בכבוד רב, השוטר ראובן פרנקל".

אין דער איבערזעצונג הייסט עס:

„צום אויפזעהער פון דער פּאָליציי, ה׳ שיף. אין תל אביב.

„דער פאַל: מאָרד מיט אַ פריהערדיגער אויסרעכענונג.

„דער שולדיגער: דאָס לעבען.

„הער אָפיציר, איך בעט אייך אַרעסטירען דאָס לעבען, וועלכעס האָט מיט אכזריות׳דיגקייט גורם געווען מיין טויט.

מיט אַכטונג, ר. פרענקעל".

צו דער מוטער, ברודער און שוועסטער שרייבט ער אַ קורץ העברעאיש בריוועלע: „תסלחו לי מאוד. לא יכלתי אחרת". (איך בעט זעהר מיר מוחל זיין. אַנדערש האָב איך נישט געקענט).

אַ פערטעל נאָך צעהן פאַר־מיטאָג האָט ער געענדיגט שרייבען די בריף און צוויי מינוט שפּעטער האָט ער אַריינגעיאָגט אַ קויל פון אַ רעוואָלווער אין קאָפּ אַריין. ער האָט גוט געטראָפען און איז אויפ׳ן אָרט געבליבען ליגען טויט, אָנגעטאָן ווי צו געהן צו אַ באַל.

זיינע חברים פּאָליציאַנטען האָבען איהם געמאַכט אַ שעהנע לויה. די מוטער, שוועסטער און ברודער האָבען שרעקליך געוויינט נאָך איהם קימענדיג אויף דעם בית־הקברות, האָט זיך גאָר אָפּגעשפּילט אַ סצענע.

לויט די דינים פון חברה־קדישא פיהרט זיך, אַז זעלבסטמערדער ווערען בעגראָבען אָן אַ זייט אויפ׳ן בית־עולם, „הינטערן פּלויט". ווען די מוטער האָט דערוועהן, אַז מ׳וויל בעגראָבען איהר זוהן נישט אויף קיין אָנגעזעהענעם פּלאַץ, האָט זי זיך געשטעלט קעגען דער חברה־קדישא און האָט נישט געלאָזט אין קיין פאַל אַוועקלייגען דעם זוהן אין דעם צוגעגרייטען קבר.

ס׳האָט זיך אָפּגעשפּילט אַ האַרצרייסענדיגע סצענע. די חברה קדישה־לייט זענען געווען אין אַ גרויסער פערלעגענהייט, ווייל לויט דעם מנהג טאָר מען נישט לאָזען אָפען אַ קבר וואָס איז אויסגעגראָבען געוואָרען פאַר איין טויטען. דער פערשיטען איהם און גראָבען אַ נייעם. מיט גרויס מיה האָט זיך איינגעגעבען צו בעזייטיגען די מוטער פון בית עולם. זי האָט געשריען און געטראַשעט אַז זי וועט איהם אַרויסנעהמען איהר טייערען זוהן, און אַריבערפיהרען אויף אַנ׳אַנדער פּלאַץ.

„נישט אַלע יודען ווילען האָבען אַ נאַציאָנאַלע היים"
אַנטי-ציוניסטישער בריף פון אַ לאָנדאָנער ראַבינער אין „דיילי מייל"

לאָנדאָן, (יט"א) „דיילי מייל" פערעפענטליכט אַ בריף פון ראַבינער פון דער לאָנדאָנער ליבעראַלער סינאַגאָגע ראַבי ד"ר מאַטוק, וועלכער שרייבט צוו. אנד.:

אין דעם איצטיגען געפילדער אַרום ארץ־ישראל בעאַנשפּרוכען פיל מענשען דעם רעכט צו רעדען אין נאָמען פון יודען, באמת אָבער האָט קיינער נישט דאָס רעכט אַרויסצוטרעטען אין נאָמען פון אַלע יודען. נישט אַלע יודען ווינשען זיך אַ יודישע נאַציאָנאַל־היים אין ארץ־ישראל. ציוניסט איז נישט דער סינאָנים פון יוד. ציוניסט איז אַ פּאָליטישער בעגריף. יוד האָט אַ רעליגיעזע בעדייטונג. אַ ציוניסט איז דער אָנהענגער פון אַ פּאָליטישער בעוועגונג. אַ יוד איז דער אָנהענגער פון רעליגיע. און פיל יודען זענען געגנער פון דער ציוניסטישער פּאָליטיק. זיי געפעלט נישט דער ציוניזם. ווייל ער איז פּאָליטיש, ווייל ער שטרעבט צו מאַכען פון יודען אַ פּאָליטישע גרופּע.

די, וואָס שטעהען אויף דעם שטאַנדפּונקט, האָבען קיינמאָל נישט אַקצעפּטירט די נאַציאָנאַלע אויסזיכטען פון דער באַלפור־דעקלאַראַציע, די יודען, וועלכע עס געפעלען נישט די פּאָליטישע שטרעבונגען פון די ציוניסטען אין א״י, וועט נאָך ווייניגער געפעלען צו מאַכען פון די דאָזיגע שטרעבונגען אַנ׳אויסגאַנגס־פּונקט פון ענגלישער פּאָליטיק. אין אַלע פּאָליטישע פּאַרטייען זענען דאָ יודען. עס זענען דאָ יודישע וועהלער, עס איז אָבער נישטאָ קיין „יודישע וואַהל־שטים". ענגלישע יודען האָבען נישט קיין יודישע פּאָליטישען שטאַנדפּונקט, נאָר זיי פערטרעטען פערשידענע ענגלישע שטאַנדפּונקטען. מען וואָלט בלויז געדאַרפט פאַראורטיילען אַזעלכע יודען, וואָס וואָלטען וועלען מאַכען פון אַ יודישער פראַגע אַ וואַהל־לאָזונג, אָדער ערלויבען אַנדערע, אַז זיי זאָלען עס טון. און די, וואָס דענקען, אַז זיי וועלען געווינען יודישע שטימען מיט שעהנע פראַזען וועגען פּאַלעסטינא, האָבען זייער תורה געלערענט ביי שלעכטע מלמדים. יודישע שטרעבונגען זענען ברייטער ווי ציוניסטישע, יודיש לעבען מיינט עטוואָס מעהר, ווי ציוניסטישע פּאָליטיק.

עס איז איצט ענטשטאַנען אַ געלעגענהייט, אין וועלכער ארץ־ישראל קען אַרויסגעפיהרט ווערען מחוץ פּאָליטישע שטרייטען. דורך איהר פּאָליטישער דעפיניציע האָט די רעגירונג בעזייטיגט די אומזיכערקייט, וואָס איז געהאַנגען איבער א״י ווי אַ פערניכטענדער נעבעל און וואָס האָט בעשטאַרקט פערדאַכט און שנאה, וועלכע האָבען געפיהרט צו שטרייקען און געוואַלד־טאַטען. עס איז איצט אַ שעת־הכושר, ווידער איינצושטעלען שלום אין א״י און געבען זיינע איינוואוינער אַ געפיהל פון זיכערקייט. די יעניגע, וואָס זאָגען זיך אָפּ פון דער דאָזיגער געלעגענהייט, צוליב פּאָליטישע טעמים, זינדיגען געגען יודען און געגען דער הומאַניטעט.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

דאָנערשטאָג
13
כב
מרחשון תרצ"א

נאוועמבער
זון-אויפגאַנג 6 47
זון-אונטערגאַנג 3.52

רעגיסטראַציע פון ארבייטסלאזע

אויף דרינגענדע רעגירונגס-שטיצע

דער מאַגיסטראַט איז מודיע, אַז מיטוואָך, דעם 12 נאָוו. האָט זיך אָנגעהויבען די רעגיסטראַציע אויף רעגירונגס-שטיצע פאַר אַרבייטסלאָזע, וועלכע האָבען בעקומען דרינגענדע שטיצע אין חודש סעפּטעמבער ה. י. און אויך פאַר די אַרבייטסלאָזע, וועלכע האָבען שוין נישט בעקומען קיין שטיצע פון אַרבייטסלאָזען פאָנד אין חודש סעפּטעמבער און וואוינען אין לאָדז.

פריילעדיגע און פערהייראַטע אָהן קינדער האָבען נישט קיין רעכט אויף דער דאָזיגער שטיצע.

אַרבייטסלאָזע, און וועמענס פאַמיליע עס אַר-ביים אפילו נאָר איינער, אָדער בעקומט וועלכע עס איז שטיצע — האָט אויך נישט קיין רעכט אויף דער דרינגענדער שטיצע.

די רעגיסטראַציע וועט פאָרקומען אין לאָקאַל פון אינטערשטיצונגס אַמט פאַר אַרבייטסלאָזע אויף דער גאַס פון 21 קאָניאָווער שיטער-פּולק 32 פון 9 ביז 2 ביימאָג, לויט פאָלגענדען סדר:

דאָנערשטאָג, 13 נאָוועמבער — G H I J
פרייטאָג 14 נאָוועמבער — K L Ł
שבת 15 נאָוועמבער — M N O
מאָנטאָג 17 נאָוועמבער — P R S
דינסטאָג 18 נאָוועמבער — T U W Z Ż

17 יודן! 17

בעדענק זיך און קלויב אוים ווירדע אדער מה-יפית, שפלות און הכנעה אדער נאציאנאלען שטאלץ

17 שטים פאר דער ליסטע 17

ביִיזוויליגע באנקראטען, גלייט-בריף

טעגליכע כראָניק פון האנדעלס-געריכט

דאָס געריכט האָט ערקלערט פאַר באַנקראָט מאַריא הערצבערג זאַכאַדניאַ 68 דעם 31 אָקטאָ-בער אין פאַרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון די קרעדיטאָרען כדי אויסצוקלויבען אַ סינדיק, דאָס געריכט האָט דעם וואַהל בעשטעטיגט.

* * *

דאָס געריכט האָט ערקלערט פאַר באַנקראָט די פירמע קופּער-אינדוסטרי בערלינסקי און קאַמאַראָווסקי צעגעלניאַנאַ 20. די באַנקראָטירטע האָבען זיך געווענדעט אין געריכט וועגען ערטיי-לען זיי אַ גלייט-בריף אויף 3 חדשים.

אַזוי ווי ס'איז פעראַן אַ חשד, אַז דער באַנ-קראָט איז אַ ביִיזוויליגער און ס'איז נישט בעוואוסט וואו די פּראָטעסטירטע געפינען זיך, האָט דאָס גע-ריכט אָפּגעזאָגט אַרויסצוגעבען גלייט-בריף.

* * *

די פירמע בר. שקאָלניק פּאָלודניאָווא 20 איז ערקלערט געוואָרען פאַר באַנקראָט. דער מיטאינ-האַבער פון דער פירמע ישעי וואָלף מייך האָט בע-קומען אַ גלייט-בריף, איצט איז דער גלייט-בריף פערלענגערט געוואָרען אויף אַ חודש.

אויפ'ן פאָרלאַנג פון די קרעדיטאָרען איז אויסגעבעסערט געוואָרען דער אורטייל אויף די נעמען מרדכי יעקב שקאָלניק אַנשטאָט מאַקס יע-קוב שקאָלניק און חיים זעליג שקאָלניק אַנשטאָט חיים שקאָלניק.

געוואלט זיך דערשיסען בעת'ן ארעסט

ארעסטירט אויף א סענסאציאנעלען אופן א לאנג-געזוכטען אנטלאפענעם גנב

(2) פאַראַיאָהרען אין אויגוסט האָט די פּאָלי-צײַ אַרעסטירט דעם 36-יאָהריגען יאַן גינטער פון לאַגעוויניצקאַ 82, וועלכער האָט אויסגעפיהרט אַן איינבראָכס-גנבה ביי שמואל קירשטיין. ביז צום פּראָ-צעס איז גינטער בעפרייט געוואָרען אונטער פּאָלי-ציי-אויפזיכט און ער האָט זיך געדאַרפט מעלדען אין פּאָליציי צוויי מאָל וועכענטליך. אין סעפּטעמ-בער האָט זיך גינטער אויפגעהערט צו מעלדען אין פּאָליציי און איז פערשוואונדען אומבעקאַנט וואוהין.

ווי ס'איז שפּעטער פעסטגעשטעלט געוואָרען, האָט ער זיך אויפגעהאַלטען אין גרודזיאָנדז און האָט דאָרט אויסגעפיהרט אַ ריִיהע גנבות צוז. אַנד. ביי די אינזשעניער בלושטיין, פערדינאַנד געטצ-קע און סטאַניסלאַוו זשובלעווסקי. גינטערס שותפים זענען אַרעסטירט געוואָרען און ער איז אַנטלאָפען. בעת דער אויספאָרשונג האָבען „שותפים" אָנגעוויזען גינטערס אַדרעס אין לאָדז. אין דעם לאָדזער אויספאָרשונגס-אַמט האָט מען מיטגעטיילט וועגען גינטער'ס מעשים אין גרודזיאָנדז. דער לאָדזער אויספאָרשונגס-אַמט האָט דאַן אַלע זיינע אַגענטען פערטיילט גינטערס פאָטאָגראַפיע.

נעכטען אַרום צוויי אַ זייגער ביינאַכט האָט אַ געהיימ-אַגענט בעמערקט אויף רוואָרסקאַ 8 אַ יודיש געקליידעטען יונגערמאַן מיט אַ רויטער באָרד. ער האָט זיך איהם אויסגעוויזען פערדעכטיג. ער האָט פערלאַנגט, אַז דער יוד זאָל זיך אויסלעגיטימירען.

דער יוד האָט פאָרגעשטעלט אַן אויסצוג פון די בעפעלקערונגס-ביכער אויפ'ן נאָמען פון יעקל גרינ-שטיין, וועלכער איז געמאָלדען געוואָרען אין 5-טען קאָמיסאַריאַט. מ'האָט איהם פונדעסטוועגען פער-האַלטען און אָפּגעפיהרט אין אויספאָרשונגס-אַמט. גרינשטיין האָט ערקלערט, אַז ער קען רעדען בלויז יודיש און איינער פון די אַגענטען האָט זיך מיט איהם פערשטענדיגט. דערווייל בעת'ן געשפּרעך האָט גרינ-שטיין אַרויסגעכאַפּט אַ רעוואָלווער און אויסגעשריִיען אויף פּויליש: „כ'קען אייך הינט, אייך וועט איהר ענין נישט געלונגען". געוואָלט זיך דערשיסען. מ'האָט איהם אָבער ענטוואָפענט און אָנגעטאָן קייט-לעך אויף די הענד. אין אויספאָרשונגס-אַמט האָט מען פעסטגעשטעלט, אַז דער אַרעסטירטער איז יאַן גינטער, דעם אויסצוג האָט ער געקויפט אין אַ מלינה פאַר 10 זל. דערנאָך האָט ער זיך פער-לאָזט אַ באָרד און האָט זי אָפּגעפאַרבט אויף רויט, כדי ס'זאָל איהם זיין שווערער צו דערקענען. גינטער'ן האָט מען אַריינגעזעצט אין טורמע אויף קאַפּערני-קאַ-גאַס.

יודען! 17

געדענקט, אז יעדע יודישע שטים דעצידירט דעם גורל פון דעם יודישען דעפוטאט אין לאדז! הערט נישט די פערטערישע אגודישע פערפיהרער און צע-ברעכט נישט דעם איינציג מעגליכען יודישען מאנדאט פון דער

ליסטע 17

גענעראל-פערזאמלונג אין „יעאס"

זונטאָג איז אין אַ'נגנעם לאָקאַל פאָרגעקומען די יעהרליכע גענעראַל-פערזאַמלונג פון דער היגער אָפּטיילונג פון דער צענטראַלער יודישער עמיגראַ-ציע-געזעלשאַפט „יעאַס". צו דער פערזאַמלונג איז ספּעציעל געקומען פון וואַרשאַ דער דירעקטאָר פון דער צענטראַלע ה' י. גרינבערג.

די פערזאַמלונג איז געעפענט געוואָרען דורך דעם פרעזעס פון פּראָפּאַגאַנדע און אָרגאַניזירקאָר-מיטעט ה' אברהם קאָן, וועלכער האָט בעגריסט דעם פערשטעהער פון דער צענטראַלע, און אין קורצע ווערטער ערקלערט ער פאַרוואָס די גענעראַל-פערזאַמלונג איז גערופען געוואָרען איצט, תּום מיר שטעהען אין סאַמע ברען פון דער קאַמפּאַניע צו די סיים-וואַהלען. דערויף ווערט געקליבען אַ פּרעזידיום, אין וועלכען ס'געהען אַריין די ה"ה: ל. לעווין (פאָרזיצענדער), ל. ראָזענבערג, מ. וואָר-רינער און ווינער אַלס בייזיצענדע.

דעם בעריכט פון דער עמיגראַציע-טעטיגקייט גיט אָפּ דער לייטער פון דער אָפּטיילונג ה' קרוי. פון בעריכט איז צו זעהן, אַז נישט קוקענדיג דערויף, וואָס די עמיגראַציע בכלל ווערט וואָס אַמאָל אַלץ מעהר בעגרענעצט. אַזוי זענען לעצטענס איינגע-פיהרט געוואָרען ביי די אַמעריקאַנישע קאָנסולען נייע בעגרענעצונגען אַפילו פאַר די עמיגראַנטען, וואָס האָבען יאָ דאָס רעכט אַריינצוקומען אין די פעראײ-ניגטע שטאַטען, קיין קאַנאַדע איז די עמיגראַציע זייט דעם 14 אויגוסט כמעט ווי אינגאַנצען גע-שלאָסען, אפריקע און אויסטראַליען לאָזען אַריין פון פּוילען אַ נישטיגע צאָהל עמיגראַנטען, מעקסיקע און קובאַ האָבען אויך איינגעפיהרט לעצטע'ס נייע חומרות פאַר די איינוואַנדערער, נישט קוקענדיג אויף דעם אַלעם איז דאָך די טעטיגקייט פון דער לאָדזער אָפּטיילונג בעדייטענד אויסגעוואַקסען אין לעצטען יאָהר. אַזוי למשל, האָבען אין יאָהר 1929 זיך געווענדעט נאָך אינפאָרמאַציעס, הילף אאַז"וו. 7647 עמיגראַנטען, בעת אין די אָפּגעלאָפענע 10 חדשים פון יאָהר 1930 האָבען גענאָסען פון דער הילף פון דער היגער אָפּטיילונג 7741.

אין פערגאַנגענעם יאָהר האָט מען פערבי-ליגט די רייזע-הוצאות פון די היגע יודישע עמיג-ראַנטען אויף אַ סומע פון 385.90 דאָלאַר און היינטיאָהר האָט מען צושטייער געגעבען צו רייזע-הוצאות 684 דאָלאַר. אַ חוץ דער אַלגעמיינער עמיג-ראַציע-טעטיגקייט, וועלכע האָט זיך פערגרעסערט אויף אַלע געביטען, האָבען אויך עקזיסטירט היי-יאָהר ביי דער עמיגראַציע-געזעלשאַפט שפּראַך-קור-סען פאַר עמיגראַנטען אויף שפּאַניש, ענגליש פּאָרטו-געזיש און פראַנצויזיש. די קורסען זענען בעזוכט גע-וואָרען פון 200 עמיגראַנטען. אַ בעריכט וועגען דער אָרגאַניזאַציע-טעטיגקייט גיט אָפּ ה' אברהם קאָן. דער רעדנער ווייזט אָן, אַז אַ דאַנק דער איניציאַטיוו פון אָרג. קאָמיטעט איז געלונגען צו שאַפען אַן אייגענעם לאָקאַל פאַר'ן „יעאַס". עס זענען געוואָרבען געוואָרען 150 מיטגלידער, פון אַ ריִיהע פירמען און אינסטיטוציעס בעקומען מיר סובסידיעס, בלויז פון דער יודישער קהלה, וועלכע אויסגאַבע עס איז אייגענטליך דער חוב אויסצוהאַלטען דעם „יעאַס" האָבען מיר נישט בעקומען לעת-עתה קיין איין גראָ-שען דער רעדנער אַפּעלירט צו די פערזאַמעלטע צו ווערבירען וואָס מעהר מיטגלידער פאַר דער ראַוו-נער אַזוי נוצליכער אינסטיטוציע, צוצי-ציהען צו דער עמיגראַציע געזעלשאַפט אַלע קרייזען און שיכטען פון דער היגער יודישער בעפעלקערונג, און אָנצווענדען אַלע מיטלען, אַז די קהלה זאָל דער מאַגיסטראַט זאָל בעשטימען סובסידיעס פאַר'ן „יעאַס". ה' גראַוו גיט אָפּ דעם קאַסע-בעריכט, פון וועלכען עס שטעלט זיך אַרויס, אַז די געזעלשאַפט האָט איצט אַ דעפיציט פון 3,100 זל.

אין דער דעבאַטע אַרום די בעריכטען בעטייליגען זיך די ה"ה: י. שאַליט, מ. רייכענבאַך, ל. ראָ-זענבערג, מ. וואָרדינער, י. קאַגאַן, י. גאָלדין, ל. לע-ווין, ווייניגער און אַנדערע.

דערויף האַלט אַן'אינהאַלטסרייכען רעפעראַט דער דירעקטאָר פון דער צענטראַלע ה' י. גרינפעלד. דער רעדנער גיט אַן'אַלזייטיגען איבערבליק וועגען יודישען עמיגראַציע-פּראָבלעם, וויזט אָן דעם גע-וואַלדיגען תהום, וואָס איז פעראַן צווישען עמיג-ראַציע-דראַנג און עמיגראַציע-מעגליכקייטען. וועגען די צרות, וואָס דער יודישער עמיגראַנט האָט אויס-צושטעהן ביז ער קומט אין דעם לאַנד, וואוהין ער פאָהרט, און ווייזט אָן, אַז נאָר ווען די גאַנצע יודי-שע געזעלשאַפט וועט זיך ענגסט פעראייניגען מיט'ן יודישען עמיגראַציע-וועזען און אַרויספיהרען די נעהעריגע פערשטענדניש פאַר די עמיגראַציע-נויט-טען וועט מעגליך זיין צו רעגולירען די יודישע עמיג-ראַציע, צו געבען איהר נייע אימפּולסען און ריכט-ליניען.

אין דעם זין ווערט אויך אָנגענומען אַן'ענטשפּרע-כענדע רעזאָלוציע.

נאָכדעם ווי עס ווערט בעשטעטיגט דער בודזשעט-פּראָיעקט אויפ'ן יאָהר 1931, טרעט מען צו צו די וואַהלען פון אַ נייעם קאָמיטעט. נאָך אַ פער-שטענדיגונג, וואָס איז דערגרייכט געוואָרען צווישען דער ספּעציעל געקליבענער וואַהל-קאָמיסיע, ווערט איינשטימיג אויסגעקליבען אַ קאָמיטעט פון פאָלגענ-דע ה"ה: פּאַוועל ראָזענטאַל, א. קאָן, ד"ר ברויד-רע, ד"ר טאַרטאַקאָווער, ל. ראָזענבערג, י"ר. די-נער, י. גאָלדין, י. שאַליט, מ. רייכענבאַך, י. גראַוו, ה. אָפּענפאַך, ס. שרעטער, ד. וויינריב, מ. וואָרדי-נער, ב. פאַבריקאַנט, און פּיאָטר כאַרי. אין דער רעוויזיע-קאָמיסיע זענען אַריין:

ד"ר יאַכעלסאָן, ל. לעווין, מ. ראָסין און י. סטרי-קאָווסקי.

נייע שפּראך-קורסען פאר עמיגראנטען

צוליב דעם, וואָס די ערשטע גרופּען פון די שפּראַך-קורסען פאַר עמיגראַנטען, וואָס זענען היינ-טיגען חודש געעפענט געוואָרען ביי דער היגער אָפּ-טיילונג פון „יעאַס" זענען שוין איבערפולט, האָט די לייטונג בעשלאָסען די טעג צו עפענען נייע גרופּען. עס ווערט געעפענט צוויי קורסען אויף פּראַנ-צויזיש און ענגליש פאַר אָנפאַנגער.

פערשידענעס

ס'האָבען זיך שוין פערענדיגט די אַרבייטען ביי אויסלעגען נייע פּליטעס אויף פּיעטריקאָווער גאַס. דער לעצטער אָפּשניט צווישען אַנדזשעיאַ און זאַמענהאָף-גאַס, איז נעכטען אויסגעפּרעסט געוואָרען.

דער ווינטער דערנעהנטערט זיך

בעזאָרגט אייך בעצייטענס מיט ווינטער-סחורות און ווייסע סחורות און רעשטען

אין קאנסום-געזעלב

ביי דער „ווידזעווער מאנופאקטור"

54 ראקיטשיבער 54

צופאהר מיט די טראמווייען 10 און 16

איהר בעקומט אויך דאָרט צו אויסנעוועהנליך נידריגע פּרייזען ספּאָרט-אנציגער, אַרבייטס-אַנציגער, דאַמען- און הערען-וועש, טיש- און בעט-וועש, וואָלענע שטאָפען, טריקאָטאַזשען, שיך, קוכען-געשיר, קאָלאָניאַל-וואַרען א.אַז.וו. א.אַז.וו.

פאַר ה"ה מלוכה- און קאָמונאַל-בעאַמטע, וואָס זענען מיטגלידער פון קאָאָפּעראַטיוון און געזעלשאַפטען, ווערט צוטיילט בעקוועמער קרעדיט. 19123

אינטערווענץ פון קצבים-צעך וועגען שטייערן

(2) אַ דעלעגאַציע פון קצבים-צעך האָט זיך געווענדעט צום שעף פון פינאַנץ-קאַמער און איהם איבערגעגעבען אַ מעמאָריאַל אין וועלכען זי בעט אַז די פינאַנץ-קאַמער זאָל בעפולמעכטיגען דעם צעך איינצופיהרען דעם אומזאַץ-שטייער ביים שחט'ן. ווייטער האָט די דעלעגאַציע געבעטען, אַז די פינאַנץ-קאַמער זאָל אַנולירען די צינזען פאַר אַלע אַלטע חובות.

דער נאַטשעלניק פון פינאַנץ-קאַמער האָט דער דעלעגאַציע געענטפערט, אַז דער פאָרשלאַג וועט בעהאַנדעלט ווערען אויף אַ ספּעציעלער קאָנפערענץ. שענקען די שטראָפען פאַר פערלעגענע שטייערן קען ער נישט.

פון ארבייטס-געריכט

(2) איציק זאַכאַריאַש האָט געאַרבייט ביי דער פירמע יעקב קאָהן (ושעראָמסקי 41). אין 1929 י. האָט די פירמע פאַרגעוואָרפען זאַכאַריאַשן, אַז ער נעמט כאַבאַר ביי אַ קאָנקורענץ-פירמע כדי צו שעדיגען זיין פירמע און מ'האָט איהם אָפּגעזאָגט אָהן קינדיגונג. זיין געהאַלט פריהער האָט זאַכאַריאַש אָפּגענומען מיט סחורה און וועקס-לען, וועלכע זענען שפּעטער פּראָטעסטירט געוואָרען.

זאַכאַריאַש האָט אָנגעקלאָגט די פירמע אויף 1,750 זל. אין אַרבייטס געריכט און נעכטען איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס. אַזוי ווי איציק איז מינדעריעהריג איז אין געריכט אויפגעטרעטען זיין פאָטער. דאָס געריכט האָט איהם צוגעשפּראָכען די געפאָדערטע סומע מיט צינזען און געריכטס-קאָסטען.

גנבות

(2) ביי אברהם גאָטהעלף (ציגעל-גאַס 10) האָבען גנבים אַרויסגעגנבעט 6 קאַסטען זאַכען אין ווערט פון 5,000 זל. די פּאָליציי האָט אַרעס-טירט עטליכע פערדעכטיגע אין אויספיהרען די גנבה.

* * *

ביי יאַן אַלבראַניק (קילינסקא 32) האָבען גנבים אַרויסגעגנבעט פערשידענע זאַכען אויף 2500 זל. פּאָליציי זוכט די גנבים.

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) קאַספּערקעוויטש, (זגערזשער 54); שימ-קעוויטש, (קאָפּערניק 26); זונדעלעוויטש, (פּעטרי-קאָווער 25); סאָקאָלעוויטש און זשאַט, (פּשעיאַזד 19); מ. ליפשיץ, (פּעטריקאָווער 193); ליכטער און לאַבאַדזאַ, (11. ליסטאָפּאַד 86).

פון געריכט

פאַר „אַפּטרייבען"

(2) פראַנציסקאַ מיכאַלסקאַ האָט זיך געווענ-דעט צו דער זגערזשער אַקושעריך וורובלעווסקאַ, אַז זי זאָל איהר „אַפּטרייבען". פאַר דער „אַר-בייט" האָט די אַקושערקע וורובלעווסקאַ בעקומען 45 זל. פון דער אָפּעראַציע איז וורובלעווסקאַ קראַנק געוואָרען און האָט געבוירען אַ טויט-קינד. נעכטען זענען זיי ביידע געמשפּט געוואָרען. וורובלעווסקאַ איז פערמשפּט געוואָרען אויף אַ יאָהר אויסבעטעלונגס-הויז, מיכאַלסקאַ — אויף 6 חדשים טורמע און אָפּלעגען דאָס אויספיהרען די שטראַף אויף פינף יאָהר.

ש

ביגאַמיע

(2) יוזעף פראַנקע איז אַלט געווען 17 יאָהר ווען ער האָט חתונה-געהאַט מיט העלענאַ אַיזאַנ-טשעק, ווען ער האָט אָפּגעלעבט מיט איהר אַ יאָהר איז ער געוואָרען אַרבייטסלאָז און איז אַרויסגע-פאָהרען קיין לאָדז. דאָ האָט ער זיך בעקענט מיט העלענאַ רופּרעכט און היינטיאָהר מיט איהר חתונה-געהאַט נישט דערצעהלענדיג, אַז ער איז שוין בעווייבט. פראַנקעס ברודער, וועלכע האָט זיך מיט איהם צוקריגט, האָט וועגען דעם געמאָלדען דער פאָליציי, וועלכע האָט געגען איהם פערפיהרט אַ פּראָצעס פאַר ביגאַמיע. נעכטען איז דער פּראָצעס פאָרגעקומען. פראַנקע האָט זיך פערטיידיגט, אַז מיט דער ערשטער פרוי איז איהם נישט גוט געגאַנגען.

דאָס געריכט האָט פראַנקען פערמשפּט אויף זעקס חדשים טורמע.

היינט און פאָלגענדע טעג!

דער אומפערגלייכליכער אַקטיאָר, זשעני פון דער מימיק, דער העלד פון די מייסטערווערקען: „דער גלאָקען-ציהער פון נאָטר-דאַם", „געשפּענס אין דער אָפּערע", „גאָט-בייטש" און אַנדערע

LON CHANEY

פערבעשופט ווידער אַלעמען מיט זיין מעכטיג און דינאַמיש שפּילען אין מייסטערווערק א. נ.

לאָקאָמאָטיוו 2329

דראַמע פון מעכטיגע נפש הלבן און פּאָטער-ליבע אין דער צווייטער הויפּט-ראָלע **PHYLLIS HAWER** העלדין פון בילד „טשיקאַגאָ".

אויסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג - קאָמעדיע א.נ. „די פּראַכט פון פרייהייט".

אָנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 נאָכמיטאָג. שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 אַ זייגער ביים.

פּאָפּולערע פּרייזען.

לעצטע טעג פון דער וואַהל-אַגיטאַציע

פון בלאָק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאָלק אין פוילען

היינט 4.30 נאָכמיטאָג קומט צו פאָהרען פון וואַרשא די געוועזענע דעפּוטאַטען: גרינבוים, כאַרב-שטיין און האַרטגלאַס, וועלכע וועלען זיך בעטייליגען אין די 4 גרויסע וואַהל-מיטינגען (פילהאַר-מאָניע, ענגלישער זאַל, „התאחדות", „בני ציון") איינגעאָרדענט דורך דעם בלאָק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאָלק אין פוילען.

* * *

היינט דאָנערשטאַג, 6 אָוונט קומט פאָר אין ענגלישען זאַל (אל. 1-טער מאַי 2) אַ יוגענד פער-זאַמלונג מיט דער בעטייליגונג פון די געוועזענע סיים-דעפּוטאַטען: יצחק גרינבוים און א. האַרטגלאַס

* * *

נעכטען אָוונט איז אין זאַל „איראָפּעיסקי" אויף זגערסקאַ 17 פאָרגעקומען אַ גרויסע פאַר-וואַהל-מיטינג פאַר האַנדווערקער און קליינהענדלער מיט רעדעס זענען אַרויסגעטרעטען די ה"ה: ד"ר ראָזענבלאַט, לאַזוניק א. יאָעל, אינזש. זשעליב-סקי, מנחם קירשבוים און אַנדערע.

פון אַלגעמיין-יודישען נאַציאָנאַל-ווירטשאַפטליכען בלאָק

נעכטען איז אין לאָקאַל פון בעקער-צעך פאָר-געקומען אַ מאַסען-מיטינג פון אומפּאַרטייאישער - ליגיעזע יודען מיט הרי ר' שמחה אָבערבוים בראש עס זענען אַרויסגעטרעטען אייניגע רעדנער.

אַ גרויסער וואַהל-מיטינג איז אויך פאָרגע-קומען אין זאַל אויף גלובנאַ 31.

טראַגישער זעלבסטמאָרד פון אַ יוד. פרוי

(2) אויף באַוואָמיעסקאַ 5 האָט זיך נעכטען אין אָוונט אַראָפּגעוואָרפען פון 4. שטאָק די 35-יעהריגע פרוי חנה שער און איז אויפ'ן אָרט דער-הרגעט געוואָרען.

ווי עס שטעלט זיך אַרויס איז די סבה פון טראַגישען זעלבסטמאָרד אַ גייסטיגע קראַנקהייט אויף וועלכע די פרוי האָט געליטען.

לעצטענס איז די פרוי געזעגט געוואָרען פון איהר מאַן און דאָס האָט נאָך פערערגערט איהר קראַנקהייט, און נעכטען האָט זי אויסגעפיהרט איהר פערצווייפעלטען שריט.

דער טויטער קערפּער איז אָפּגעפיהרט געוואָרען אין פּראָזעקטאָריום.

אַגעשלעג צוליב אַחשד אויף אַ ווייבעל

אַז זי איז אומטריי איהר מאַן

(—) צווישען נחמית קערש און זיין פאַמיליע פון איין זייט און זיין לאָקאַטאָר באַיאַק אין נעכטען אויף פּעטפּער-גאַס 12 אויסגעבראָכען אַ גרויל-עס און רעזולטאַט פון וועלכען ס'האָט געמוזט אינטער-ווענירען די פאָליציי און די פּאָגאָטאָוויע.

באַיאַק האָט נישט לאַנג חתונה-געהאַט מיט זיין 24-יעהריגער פרוי גוטשאַ. באַיאַק האָט חושד געווען זיין פרוי, אַז זי איז איהם אומטריי און ווען ער איז נעכטען געקומען און געטראָפען ביי זיך אין שטוב אַ געוויסען גאַרעל פּריגאַן, האָט ער איהם מכבד געווען, ווי אין פּסוק שטעהט. ס'איז ענטשטאַנען אַ טומעל און ווען ס'איז אָנגעקומען דער הויזווירט קערש, וועלכער האָט זיך אַריינגעמישט אין דעם געשלעג, האָט זיך דאָס געשלעג פערברייטערט. די שלאַכט האָט געדויערט ביז ס'איז אָנגע-קומען פאָליציי, וועלכע האָט די „מלחמה" ליקווי-דירט און אַרויסגערופען פּאָגאָטאָוויע.

פּאָגאָטאָוויע האָט די געליטענע ערטיילט הילף.

שכורער געליבטער שטעכט מיט אַ מעסער זיין קאַכאַנקע

(א) אויף מיבאָלסקאַ 19 האָבען ביי דער 65-יאָהריגער מאַריאַנאַ קאַפּער געוואוינט אַלס סובלאָ-קאַטאָרען דער 36 יעהריגער סטאַניסלאַוו ליפּאָ-וועצקי און די 44 יאָהריגע סטאַניסלאַווא סאָבעלאַ. די געליבטע האָבען צווישען זיך נישט געלעבט בשלום און גאַנץ אָפט פלעגען צווישען זיי אויס-ברעכען קריגערייען. נעכטען איז ליפּאָוועצקי גע-קומען אַ היים בגילופענדיג און אָנגעהויבען אַ קרי-גערייי מיט זיין קאַכאַנקע. בעת'ן קריגען זיך האָט ער געכאַפּט אַ קיכען-מעסער און דריי מאָל אַריינ-געשטאָכען סאָבעלאַ'ן, וועלכע איז געפאַלען אַ פער'חלשטע אין אַ קאַלוושע בלוט, אין איהר פער-טיידיגונג איז אַרויסגעטראָטען די קאַפּער און האָט מיט אַ פּ"עשעל דעילאַנגט ליפּאָוויעצקין איבערן קאָפּ. דערווייל זענען אויפ'ן טומעל אַנגעלאָפען די שכנים און אָפּגענומען ביי ליפּאָוויעצקין דאָס מע-סער. מ'האָט אַרויסגערופען פּאָליציי און פּאָגאָ-טאָוויע. פּאָגאָטאָוויע האָט אַלעמען ערטיילט הילף ליפּאָוויעצקי איז אַרעסטירט.

17 א פּראָטעסט געגען די גרויסע עוולות, געגען דעם גוואַלטיגען שטייער = דרוק און געגען צוואַנגס-זונטאָג רוה איז **17** די ליסטע

ייד. אַרטיסטען-פערבאַנד אין פוילען
דירעקטאָריאַט
פון די פּאַריזער-טעאַטערן

טעפּולם. דיר. פאַר לאָדז: שמאַק-פּע-ער. לייטער: א. בעזומאַן

לאָדזשער יוד. קאַמער-טעאַטער
אין ווייסען זאַל
מאָנטייפעל זאַבאַדניאַ 43
„אַררט" בלעטער
קינסטל. לייטער: משה בראַדערזאָן.

היינט, דאָנערשטאַג-1 פאָרשטעלונג
אָנהויב 9.30 אין אָוונט

אויפן הימל איר'ד

אין 2 טיילען, 14 בילדער.

נומערן: 1) קלויזניקעס, 2) דאָס ליד פון די מיידלעך, 3) אויפ'ן דאָרף, 4) שלום-בית, 5) נטא-שטענדריק, 6) אויפ'ן „דעפּעטאַק", 7) אויפ'י ווען קיין בית-לחם, 8) נאָך האַלבע נאַכט, 9) „לאַזסערדאַקעס", 10) ביים סאַמאָוואַר, 11) מאַגאַלאַנ, 12) הערבסט-טאַנגאַ, 13) יודישע ראַפּסאַדיע, 14) אויפ'ן הימעל אַ יריד.

אַנסאַמבל לויט'ן א. ב. מ ר ו י ע ן: זיסעל-בירל, מ. דאַלסקאַ, לאַלאַ זילבערמאַן, שיינע מרים, מאַשע פּעטערמאַן, אַלאַ שליפּקאָוויטש. מענער שמואליק גאָלדשטיין, שמעון דזשיגאַן, מאָטעל קאַן יעקב ריינגלאַס, ישראל שומאַכער, י. שיפער.

טעקסטען: מ. בראָדערזאָן, ל. נאָדעלמאַן, שום גאַן, מוזיק: ה. רובין, א. בייגעלמאַן און פאָלקס-מאָטיוען! דעקאָראַציעס און קאָסטיומען: י. ברוינער, טענץ איינגעשטעלט דורך אירענאַ פּרושיצקאַ. מוזיק-לייטער—ה. רובין, רעזש—דזשיגאַן שומאַכער. בינע-אינספּעקטאָר—מ. קאָן, ליכט-עפעקטען—יעראָז.

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון 11 — 2 בייטאָג און פון 5 אָוו. שבת און יום-טובים אַ גאַנצען טאָג

עפּידעמיעס

(—) אין פערלויף פון דער פאָריגער וואָך זע-נען אין לאָדז נאָטירט געוואָרען 99 פאַלע פון שאַר-לאַך (מיט אַ וואָך פריהער — 199) בויך-טיפוס — 30, דיפטעריט — 31 פאַלען, רויז — 4 פאַלען, כוד-לען — 4 פאַלען און דיזענטעריע — 1 פאַל. צוזאַמען — 171 פאַלען (מיט אַ וואָך פריהער 143).

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער פערשטאַרקונג פון דער פיטעריט-עפּידעמיע האָט דער מאַגיסטראַט בעשלאָסען איינצואָרדנען אין ראַדאָגאָשטשער שפּי-טאָל אַ דריטע אָפּטיילונג פאַר שאַרלאַך קראַנקע.

גערענק, אַז די אגודה וואָס פערשאַכערט די בלוטיגסטע יודישע אינטע-רעסען פאַר צוויי גע-שענקטע מאַנדאַטען! גיט אייער ווירדיגער **17 17**

תשובה און שטים פאַר דער ליסטע

17

DZIŚ W RADJO
Godz. 21.30
„ŻEGLARZ"
J. Szaniawskiego

פון „דאַברי וויעטשור"

מיט אַ ריזיגען ערפאָלג ווערט איצט גע-געבען די אויסגעצייכענטע רעוויו א. נ. „אייראָפּע רעדט וועגען דעם". נישטאָ קיין נומער, וואָס זאָל נישט אַרויס-רופען אַ שטורם פון אַפּלאָדיסמענטען.

די רעוויו „אייראָפּע רעדט וועגען דעם" נעהמט שוין די לעצטע טעג. קירצליך קומט שוין פאָר די פּרעמיערע פון דער נייער רעוויו „פון מויל צו מויל".

ראַדיאָ-פּראָגראַם

דאָנערשטאַג ד. 13 נאָוועמבער

11.58 צייט סיגנאַל פון וואַרשא און הייגאַל פון מאַריאַצקען טורעם אין קראָקא, טאָג-פּראָגראַם. 12.10 וועגען בעוואָרען פּרוכטען און גרינס (פאָר-לעזונג). 12.53 שול-קאָנצערט אין וואַרשאַווער פיל-האַרמאָניע. 14.00 קינאָ- און טעאַטער-רעפּערטואַר, 14.30 טוריסטיק (פאָרלעזונג). 15.35 קאָמוניקאַט פון ל. א. פּ. פּ. 15.50 רעגירונגס-פאָרלעזונג. 16.15 מוזיק פון גראַמאָפאָן פּליטען. 17.15 וועגען ווירגיליוש פּאָעזיע (פאָרלעזונג). 17.45 קאַמעראַל קאָנצערט. 18.15 פערשידענעס. 19.10 ספּאָרט קאָ-מוניקאַט. 19.25 קאָמוניקאַט פון דער לאָדזער האַנ-דעלס-קאַמער, פּראָגראַם אויף מאָרגען. 19.35 ראַדיאָ זשורנאַל. 19.50 גראַמאָפאָן פּליטען. 20.00 פעליע-טאָן. 20.15 ראַדיאָ-טעכנישער שמועס. 20.30 קאָנ-צערט פון לייכטע מוזיק. 21.30 אודיציע. 22.15 וויאָלין קאָנצערט. 22.35 קאָמוניקאַטען, טענץ-מוזיק

מעלדונג

בלאָק צו פערטיידיגען די ווירטשאַפטליכע אינטערע-סען פון דער יודישער בעפעלקערונג (זשעלאַזנאַ 10 א).

היינט 8 אָוו. קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל די לעצטע פלענאַר-זיצונג פון וואַהל-קאָמיטעט. אַלע ווערען געבעטען צו קומען פּינקטליך.

פּאַל-עקזעקוטיווע.

די לאָדזער יודישע באַנדיטען

(II) וועלכע מען האָט די טעג געכאַפּט אין לעמבערג

דאָס האָט די פּאָליציי געוואַרט אויף „לאַ-זוכן", כדי איהם צו אַרעסטירען און האַלטען אַזוי לאַנג ביז די באַנדע געלד-פעלשער וועלען אַרעס-טירט ווערען.

„גורביק" איז פערהאַלטען געוואָרען און גע-ווען אַזוי איבעראַשט, אַז ער האָט קיין שום ענט-פער נישט געקענט געבען אויף דער פראַגע נאָך וואָס ער איז אַהערגעקומען. ביי דער פּערזענליכער רעוויזיע, וואָס מ'האָט ביי איהם אַדורכגעפיהרט האָט מען געפינען אַ „שפּייער" מיט אַ „קנייפּעל", אַזוי אַז וועגען בעפרייען איהם האָט קיין רייד נישט געקענט זיין. איבריגענס איז „גורביק" ביי דער פּאָליציי נישט געווען קיין פּנים חדשות און אייבער פון די אַגענטען האָט איהם גלייך אָפּגע-פיהרט אין אויספאָרשונגס-אַמט.

— און נאָך וואָס איז דאָס „גורביק" געקו-מען צו איך? האָט פּלוצלונג דער קאָמיסאַר גע-פרעגט.

„גורביק" ביי מיר, האָט „לאַזוף" זיך פער-וואונדערט, איך האָב איהם שוין נישט געזעהען אַנ-ערך 6 חדשים.

— אויב אַזוי האָט דער קאָמיסאַר געזאָגט, איז די מעשה שוין ריכטיג. „גורביק" זעהט אויס איז געקומען מיט אַ בעפעהל אָדער אויפטראַג פון דעם דערהרגעטס שותפים, „גורביק" איז דעריבער גלייך אין אויספאָרשונגס-אַמט גענומען געוואָרען אויפ'ן צימבעל און נאַכדעם, ווי מ'האָט איהם אי-בערצייגט מיט „שלאָגענדע" אַרגומענטען, האָט ער סוף-כל-סוף דערצעהלט נאָך וואָס ער איז געגאַנגען צו „לאַזוכן", „גורביק" האָט אויך דערצעהלט וואו-אַהין ער האָט געדאַרפט קומען מיט אַנ'ענטפער צו „קאָפּשלאַקען", דער זייגער איז שוין געווען 3 ביינאַכט און אין דער פּאָליציי איז געווען זיכער, אַז „קאָפּשלאַק" מיט זיין חברה ווייסען שוין, אַז „גורביק" איז אַרעסטירט און זיי האָבען שוין גע-מאַכט פליטה. אויף יעדען פאַל האָט די פּאָליציי אַוועקגעשיקט אַנ'אָפּטיילונג אין דער „מלינה" אויף קאָנסטאַנטינער גאַס, וואו „קאָפּשלאַק" האָט גע-דאַרפט וואַרטען. נאָך אַ גענויער רעוויזיע וואָס איז אויפ'ן אָרט אַדורכגעפיהרט געוואָרען האָט מען אָבער קיינעם נישט געפינען, און די פּאָליציי איז אוועק מיט גאָרנישט.

נאָכדעם ווי „קאָפּשלאַק" האָט געוואַרט ביז 1 אַ זייגער ביינאַכט און „גורביק" איז נישט גע-קומען האָט ער פערשטאַנען אַז עפּעס איז געשעהען און האָט געפונען פאַר נויטווענדיג זיך איבערצוטראַ-גען ערגעץ אַנדערשוואו. אין דער דאָזיגער שלאָפ-נאַכט זענען „קאָפּשלאַק" פראַניע „באָז" מענדעלע אוועק צו זייערס אַ בעקאַנטער „הוהמע", די דאָזיגע וואוינונג איז נאָך נישט געווען פערשיט און האָט געגוצט פאַר די, וועלכע האָבען זיך צייט-ווייליג געמוזט אויסבעהאַלטען פאַר דער פּאָליציי. דאָס איז געווען אַ גרעסערע וואוינונג אויף ווידזעווסקאַ גאַס, וועלכע איז פערנומען געוואָרען דורך אַנ'אַלמנה, ווצמענס אלעמענס קינדער (אַזוי האָט דאָס געהייסען אָפיציעל) זענען געווען אין אויס-לאַנד, זיי זענען געווען רייך און זעהר בכבודיג אונטערשטיצט זייער מוטער, אין דער אמת'ן אָבער, איז די פרוי געווען אַנ'אַלטע „מוהמע", וועלכע האָט שוין געהאַט נישט קיין איין „הייזעל" אין דער גרויסער וועלט. דאָס פאַך מיט די מיידלעך איז איהר אָבער פערמיאוסט געוואָרען און זי האָט דעריבער בעשלאָסען אַריבערצוציהען זיך קיין לאָדז, דינגען אַ גרויסע וואוינונג און זי האַלטען אויף אַ בעהעלטניש פאַר פערשידענע מינים פערברע-כער, וועלכע האָבען זיך געמוזט אויסבעהאַלטען פאַר דער פּאָליציי. פערשטעהט זיך, אַז די „מוהמע גוטשע" האָט פאַר אַזאַ אויסבעהאַלטען זיך גע-נומען פעטע פּרייזען. נאָך טייערערע, ווי אין די שענסטע און לוקסוסיעזע האָטעלען, דער „שומר" (הויז וועכטער) איז געווען בלאַטירט, דאָס אָרט איז נאָך געווען גאַנץ לעגאַל, אַזוי אַז אַ געוויסע צייט האָבען זיך פערשידענע „פערשוואַרצטע" מענש-לען געפיהלט דאָרט גאַנץ זיכער, האָבען זיך זעהר פיין געלעבט אין דער איינשטענדיג-איינגעאָרדענטע וואוינונג, האָבען געגעסען גוטע מאכלים, אָבער אַלץ פאַר זעהר טייער געלד.

דאָרט אַהין זענען אַלע דריי אויפגערעגטע מענשען: „קאָפּשלאַק", פראַניע „באָז" און מענ-דעלע אוועק אין דער קריטישער נאַכט. דער זייגער האָט שוין געקלונגען צוויי, ווען פראַניע „באָז" האָט די ערשטע אָנגעקלונגען ביים טויער אויף ווידזעווסקאַ גאַס.

(פאָרטזעצונג קומט).

ווילנער (נאָטיצן פון אַ נסיעה)

פון מ. קיטאַי.

די אַלטע ווילנע מיט איהרע געציילטע ברייטע גאַסען און מאַסע שמאָלע געסלעך. איהר אויסער ליכע־פּראָווינציאַל שקיים און אינעווייניגסטע ערנסט. זי האָט זיך עפּיס אויסגעפּוצט, ווי אַ גביר אַ חורה, וואָס וויפיל ער זוכט נישט צו פערדעקען זיין אָרימקייט, שטאַרצט עס אַרויס פון יעדען ווינקעלע. די קאָכעדיגקייט אויף די בעלעבטע גאַסען האָט אין זיך אַ פערבאָרגענע מרה־שחורה. יעדע אַן דערציילט אויף שטום־לשון פון עלנט און נישט בעפרידיגטע פערלאַנגען. עפּיס עלענ׳שעס ליגט אויס געגאַסען אויף ווילנע און דער הערבסט מאַכט עס נאָך שאַרפער. ער רוהט אויפ׳ן שלאָס־באַרג און נידערט אַראָפּ ביז דער ווילע און דעם זאַקרעט־וואַלד, וואָס האָט, ווי עס ווייזט זיך אויס, זיך אָפּגערוקט אַ בעשיירענער אַביסעל ווייטער פון שטאָט ער וויל דרעמלען ביחידות און זעהן און שטילקייט זיינע חלומות פון זומער און פון בעסערע צייטען.

די יונגער ווייס נישט פון קיין חכמות. זי רוישט און בעוועגט זיך איבער די גאַסען, פילט אָן די טעאַטערס און קינאָס. עס אָטעמט אָבער פון איהר מיט אַ מין מיטשברידיגקייט, וואָס וואַרפט אויף איהר שאָטענס פון עלטער. ערגעץ וואו ברוזט עס אפשר אין פערבאָרגענקייט, קערטיפט זיך און פערברייטערט זיך דער אינעווייניגסטער אימפעט, וואָס וועט מיט דער צייט אַרויספּלאַקערן. דערוויל אַ בער ווענען אויפ׳ן אויבערפלאַך נישט שטאַרק קענטיק די סמנים פון פערבעהאַלטענעם וואולקאַן...

אַנדערש איז עס מיט׳ן עלטערען דור. דאָ איז דער אומעט אַן אָפּענער. די זאָרג און דלות איז נישט פערשטעלט. מען בעגעגנט איהר אין די גאַסען, אין די הייזער און עכענטליכע ערטער. שווער איז דאָס לעבען. נישטאָ קיין פערספּעקטיווען. דער קוואַל פון פרנסה איז אויסגעדאַרט. אַ בזה־מנע וואָלטע איז נישט שטאַרק בנמצא און דער גייענ נאָך איהם איז אַ פערצווייפעלטער.

האָט דער עלטערער דור איבערגעלאָזען אַלע געזעלשאַפטליכע דאגות אויף דער יוגענד. זאָל זי זיך זאָרגען וועגען די הצתרכות׳ן פון יידישען קהל. דאָס איז אייגענטליך נישט קיין ספּעציפישקייט בלויז פון דער שטאָט ווילנע. אויך אין אַנדערע שטעט און לענדער האָבען זיך די עלטערע אָפּגערוקט אין אַ זייט און איבערגעלאָזען דער יונגער אויסצופילען אַ סך געזעלשאַפטליכע שליחות׳ן. אָבער אין דער אַלטער ווילנע האָט זיך עפּיס גוזמאַט. אַז די זאַך זאָל זיין אַביסעל אַנדערש. דאָס אָבער דער שווערער לאַסט פון קאַמף פאַר׳ן לעבען אויפ־געלייגט דעם אַפּאַטיש־שטעמפּעל אויף די על־מערע. און אויב צווישען געזעלשאַפטליכע און קול־טורעלער געפינען זיך נאָך עלטערע מענשען, וועלן דאָס די יונגע, וואָס הערען קיינמאָל נישט אויס און נישט געקוקט אויף די בעוילבערגע קעפּ, ווענען נאָך חוי האַרצער געגנוג היים און צאַפּעלדיג אויף צו זאָרגען זיך פאַר דעם, וואָס דאַרף געזאָרגט ווערען.

אין בשעת די יונגער גיט זיך אָפּ מיט פּאַר־טיי־אַרבייט, קולטור־און געזעלשאַפטליכע טע־טיגקייט, האָט זיך דער עלטערער דור קאָנצענטרירט אין דער אַלטער יודישקייט: אין שול און בית־המדרש. דאָ דאַרף מען קיין איבעריגע אָנשטרענ־גונגען נישט מאַכען, אויף צו שטעלען זיך אַזוי אַ ווינקעל דאַווענען אָדער זאָגען תהילים. דאַרף מען נישט האָבען קיין בעזונדערע ענערגיע. מען דאַרף נאָר האָבען די ביסעל אמונה. נו, און מיט וואָס

לעבט נאָך דער אַלטער דור, אויב נישט מיט זיין אַלטער אמונה?

איז אין ווילנע דער שול־הויף דער צענטראַל־פּונקט פון דער אַלטער יודישקייט. דאָ האָט זי זיך קאָנצענטרירט און דעם גרויסען צאָל קלויזען. און דער שול־הויף איז אַ געוויסער שפּיגעל דער־פון, וואָס טוט זיך אין ווילנע. דאָ אויפ׳ן הויף האָבען זיך אויך קאָנצענטרירט די ווילנער אַליבער־לייט, צווישען וועלכע מען קען נאָך בעגעגנען די זעלטענע טיפּען פון אַמאָליגע יודישע בעטלער.

אָט שטייט איינער אַזעלכער, אַ „בלינדער מיר־זיקאַנט", צוגעשפּאַרט צו אַ זייל פון אַלטען היס־טאָרישען שול־הויף. מיט זיין טיפּישען פּנים און כאַראַקטעריסטישער קליידונג דערמאָנט ער אָן האַלב פערגעסענע, אָבער גוט־בעקאַנטע מעשה־לעך פון די קינדער־יאָהרען. אַ מעשה מיט אַ בלי־נ׳ק, וואָס איז פערוואָגעלט געוואָרען פון זיין היים און בלאָנדזשעט אַרום אין דער פרעמד... פּלוצ־לונג צוגעריקט האַלט ער דעם פידעלע צו זיין ברוסט. די פינגער פון דער לינקער האַנד לויפען איבער די סטרונעס און דער סמיטשיק ציהט אַרויס פון זיי אַזעלכע יאָמערדיגע טענער, וואָס רידהרען דאָס האַרץ פון ווי טאָג. זיין לענגליכע גראָהע באָרד בעוועגט זיך צום טאַקט איבערן פידעלע, דעם קאָפּ האַלט ער פערבויגען אָן אַ זייט, די אויגען פערמאַכט, ווי ער וואָלט זיך אַליין אַ פערטראַכ־טער צו הערען צו די מאָטיוון, וואָס ער האָט שוין הונדערטער מאָל איבערגעשפּילט.

אַרום איהם דרייט זיך אַ פערשמאָלצענע יונ־רענע (אַנ׳אינפּרעסאַריאָ?..), וואָס בעט פאַר איהם נדבות און אַז זי בעקומט 50 גראָשען, שטופּט זי איהם אין האַנד אַריין צעהן..

ווי פון אונטער דער ערד וואַקסט אויס דער שמש פון דער גרויסער שול, וואָס האָט און אייך תיכף דערקענט דעם פרעמדען און לייגט אייך תכנעה׳דיג פאָר צו בעזוכען די שול. נאָר פאַר חשוב׳ע אורחים"... — גיט ער אייך אָנצוהערען. און איידער וואָס וועט, ע־ענען ויך די כאַר־סיווע טירען פון דער אַלטער געציירע מיט אַ קרעכץ. אָט דאָס איז טאַקע די אייזערנע טיר, וואָס עס האָט מיט אַ פּאָר הונדערט יאָהר פריהער מכבד געווען די שניידערשע חברה, (די שניידערשע חברה איז משמעות געווען איינע פון די געציילטע, אָדער די איינציגע האַנדוועריקער־אָרגאַניזאַציע אין יענער צייט...) כדי די שול זאָל זיין געציערט פון אַנטאַלען. די שול איז אַמאָל געווען די געכמונג וואו דער יחיד האָט זיך ענגער בעהעפט מיט׳ן כלל און געזוכט שוץ און איהרע גע־ווי׳טע וועגן. די שול איז געבויט אין דער טיפעניש, (מקיים צו זיין דעם פּסוק „ממעמקים"...), וואוהין עס פיהרט אַראָפּ אַ טרעפּ מיט אַ צענדליגג שטופען.

אי ן אַ נעץ פון לעגענדעס איז פערוועבט דער ווילנער שול־הויף און די שענסטע פון זיי האָט אַרוּן אַריינגעפלאָכטען די אַלטע שול. דער־שמש גיט זיינע דערקלערונגען און דערציילט אַ פּאָר פון די לעגענדעס. ער דערציילט דאָס אָבער ווי מעשים־שהיו, וואָס איז זייער גלויבקייט איז ביי איהם קיין ספק נישטאָ. זיינע רייד קלעבען זיך אָבער נישט שטאַרק צו דער אויפמערקזאַמקייט און דער בליק בלאָנדזשעט אַרום איבער די נערק־ווירדיגקייטען פון דעם היסטאָרישען אָרט: אַ־בערען זעלטען־געשניצטען אָרון־קודש, איבער די הענגלייכטער, וואָס זענען פערמאָרגעווירט גע־וואָרען דורך דער עלעקטרישער בעלייכטונג, איבערן מאַסיוו־געבויטען בעמער און די פערשיידענע אַר־כיטעקטאָנישע מערקווירדיגקייטען. באַרהאַן „שטעט" אין שול, וואָס געהען איבער פון דור צו דור בירושה, ווי יעדער אַנדער אייגנטום. און אָט איז אין דער מזרח־וואַנד, האַרט ביים אָרון־קודש פאַר־האַן אַ פערמויערטער אָרט, וואו עס האָט כל־ימיו געדאַוונט דער לעצטער ווילנער רב. ווי בעך וואוסט זענען אין ווילנע שוין כמו לאַנגע צייטען נישטאָ קיין אָפיציעלע רבנים צוליב אַ מחלוקה, וואָס איז מיט אַ סך יאָהרען צוריק פאָרגעקומען איבערן ווילנער כסא הרבנות.

פון דער גרויסער שול געהען מיר אַריבער אין קלויז פון בעריהמטען ווילנער גאון. אַרט וואו מען רופט איהר דער „גאונס קלויז". דאָ, פערדערהערט טוט מען אַרויפשטייגען אויף אַ טרעפּ, הייל זי גע־פינט זיך אויף אַ צווייטען שטאָק. דעם גאונס קלויז איז אָפּען אַ גאַנצען מעת־לעת. דאָ דאַווענט מען און טען בעלעטער. די קלויז איז איינגעהילט אין שאָ־טענס און ווי שאָטענס פון אַנ׳אַנדער וועלט ווער־הען אויך אויס די מתפּללים און לערנער. וואָס אַ טייל פון זיי זיצען איינגעהילט אין תליתים, כאָטש עס איז שוין שפּעט נאָך האַלבען טאָג. עס דוכט זיך אויס, אַז דאָס זענען מענשען, וואָס האָבען קיין שום געמיינזאַמעס נישט מיט דער אויסערליכער וועלט. זיי האָבען זיך דאָ בעעצם אויף צו פער־ברענגען זייערע יאָהרען אין תורה און תפילה. מען לערנט אָן אַנ׳אויפהער. דאָס אָרט, וואו דער גאון איז געזעסען, איז פערבוים מיט אַ פערמאַכ־טער טיר...

אויפ׳ן הויף בלאָזט אַ בלינדער הערבסט־ווינד־מעל, וואָס פרישט אָפּ און צעשטרייט אַמיסעל די גערעכטע שטימונג, וועלכע כאַפּט אַרום אין די דאָזיגע מיטעלאַלטערליכע ערטער. די סוף־זומער־ווין שיינט און שיקט אַראָפּ אַ בינטעל שטראַהלען, וואָס צולייגען זיך אָפּע נישטט־גלייכען ברוק און אויף די אָפּגעקראָכענע און אָפּגעשקראַבעטע הענט פונ׳ם אַלטען שול־הויף. פערבייגעהער אייליגען זיך דורכצוגעהן דעם הויף, וואָס פערבינדט — ווי אַ רייה אַנדערע ווילנער הויפען — איין גאַס מיט דער צווייטער.

אַ פּאָר שריט פון שול־הויף איז די לעבעדיגס־טע האַנדעלס־גאַס אין ווילנע. די דייטשע גאַס מיט איהר האַווענישׁ און גראָשענע פרנסה — זיך כעניש. זי איז די וואָכעדיגע זייט פונ׳ם ווילנער לעבען. אַ גאַסט זוכט אָבער יום־טובדיגקייט. (וואָ־כעדיגקייט האָט מען גענוג אין דער היים), דער־פאַר מיידען מיר אויס די גאַס קערן זיך צוריק אום טאַקע צום וועלבינען שול־הויף, וואו אין רייה מיט דער גרויסער צאָהל קלויז און בתי־מדרשים געפינט זיך דער סינטען צווישען אַלטען און נייעם יודענטום — די בעריהמטע סטראַשון־ביבליאָטעק. דאָס איז איינע פון די אינסטיטוציעס, מיט וועלכער ווילנע שטאָלצירט. און מיט רעכט. די געזאַמעלטע אוצרות ספרים, אַלטע און נייע אַ מין יחוס־בריף אויסגעשטעלט און רייהען פאָליצעס מיט פער־זעמטער בענדער, נאָר וועגען דעם — שפּעטער.

PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים־ספּעציאַליסטען

זאַוואַדזקאַ 1.

נאָר פאַר ווענערישע הויט־קראַנקה. און מענער־שוועכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער. קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָ־לאָגישע און נערווען־קראַנקהייטען. קוואַרץ־לאַמפּ. עלעקטרישער הייל־קאַבינעט קאָסמעטיק.

— — טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אָוונד. — —

פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכם.

נעמט־אָן אַ פרוי־דאָקטאָר נור קינדער און פרויען זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.

— בעזונדער וואַרטע־צימער פאַר פרויען. —

וויזיט 3 זל.

יודיש טעאַטער „פילהאַרמאָניע" נאַרוטאָוויטש 20

יודישער אַרטיסטען־פעראיין אין פוילען
דירעקטאַריאַט פון די פאַריינס־טעאַטערן

בעטוילמ.דיר. פאַר לאָדז אַ. שטאָקפעדער
לייטער: אַ. בעזמאַן

גאַסטשפּילען הײמאַן יאַקובאָוויטש
פון די בעריהמטע אַמעריק. קינסטלער און אַננאַ

פרייטאַג דעם 14־טען, שבת דעם 15־טען, זונטאַג דעם 16־טען נאָוועמבער 9 אָוונט

פּרעמיערע! צום 1־טען מאָל אין לאָדז! הומאָר! געזאַנג! יעדעס וואָרט אַ וויץ!

יעדע סצענע אַ דונער געלעכטער! פראַכטפולע קאָמעדיע מיט געזאַנג אין 3 אַקטען פון מ. ריכטער

„דאָס אימפּאָרטירטע ווייבעל"

רעזשי הײמאַן יאַקובאָוויטש. הויפּטראָל „אסתר" פיהרט אויס אַננאַ יאַקובאָוויטש. „יאַנקעל דער בעקער" פיהרט אויס הײמאַן יאַקובאָוויטש.

שבת, דעם 15־טען נאָוועמבער, 4 נאָכמ. צו ביליגע פרייזען פון 80 גראָשען אָן הײמאַן יאַקובאָוויטש׳ס גרעסטער אָפּערעטען־שלאַגער אין 2 אַקטען מיט אַ פּראָלאָג

די אַמעריקאַנער חתונה

רעזשי הײמאַן יאַקובאָוויטש, הויפּטראָל „סאָסי" פיהרט אויס אַננאַ יאַקובאָוויטש

דינסטאַג, דעם 18 נאָוו. 9 אָוו. גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פון 80 גר. אָן, אַננאַ יאַקובאָוויטש׳ס גרעסטער סוקסעס אַלס „סאָניע" „געלד, ליבע און שאַנדע" אין 4 אַקטען

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון זאַל פילהאַרמאָניע.

נ. פראַנק.

אַ ציוניסט אויף דער פראַנצויזישער ביהנע מיט 57 יאָהר צוריק

(סוף)

זי און איהר מאַן, וואָס פאַר אַ צוויי עקסטרעמ־מען. ווי קענען צוויי אַזעלכע געגענזעצטע נאַ־טורען וואוינען אונטער איין דאַך? ווי קענען הויי־זען צוזאַמען אַ מאַן אַ צדיק, די גוטסקייט אַליין, און אַ חייב, די רשעות אַליין? וואָס פאַר אַ לך האָט אַריינגעוואָרפען אין איין פאַמיליע־לעבען אַ זעלכע צוויי מענשען. קלאָר אַז עלענד, אַליין, זיין חייב — אַנ׳איבעריגער אוצרות פון גייסט און קער־פער. תמיד צופרעסען פון אַנ׳אַנדער ליידענשאַפט, פון אַנ׳אַנדער תאוה, וואו זשע געפינט דער אָרימער קלאָר, דער מענש פון וויסענשאַפט, די נויטיגע נחמה צו זיין גייסטיגען צושטאַנד? פון קיין מעטרעסעס האַלט ער נישט, קיין פריינד האָט ער נישט, מיט וואָס זשע זאָל ער פאַרט שטילען זיינע תמיד איבערגעשטרענגטע נערווען?

האָט ער ביי זיך צוויי פריינד, וועלכע פער־שטעהען איהם. דאַניעל — אויך אַ וויסענשאַפטס מאַן, וועלכער האָט בעשלאָסען צו פאָהרען קיין פּאַלעסטינא און דאַניעלס טאָכטער רעבעקאַ, איינע פון די שענסטע פרויען־פיגורען. שטיל, פיין אייד־דעל, פון אַ העברעער מאָראַלישער וועלט, אַ מיידעל וואָס האָט אַ טיפע אינערליכע וועלט, אַ מיידעלע, וואָס האָט אין זיך נשמת איינצוטיילען פאַר צוואַ־ציג מענשען. אַ מיידעל, וואָס איז פּונקט דאָס געגענ־טייל פון צעזאַרין. און דער אומגליקליכער וויסענ־שאַפטסמאַן קלאָר, בערויבט פון פרויען־גליק, פּוחלט אין זיך גייסטיגע נייגונגען צו רעבעקאַן. עס איז גאַנץ לאָגיש און פערשטענדליך. רעבעקאַ איז אַ קוואַל פון ליבע. אַ קוואַל פון נשמה׳דיגקייט. אַזוי ווי פון צעזאַרין שלאָגט מיט שלעכטסקייט, אַזוי שלאָגט פון רעבעקאַן אַ זוף פון גוטסקייט, פון מיסטיק, פון שטילער, פרומער זאַנפטער גוטסקייט.

און ווי פיהלט רעבעקאַ צו איהם, צום אומ־גליקליכען וויסענשאַפטסמאַן?

לאָמיר הערען ווי זי רעדט אַליין צו איהם:

— פאַר מיר און לעבען איז נישטאָ מעהר ווי צוויי מענשען. מיין פאָטער, וועמען איך דאַרף אַלעס דערצעהלען און איהר, וועמען מ׳קען אַלץ מודה זיין. מיין פאָטער ווייסט שוין פאַרוואָס איך וויל אַוועקפאָהרען. איך וויל, אַז איהר זאָלט עס אויך וויסען. איך האָב אייך צוויי שטאַרק ליב, אַז איך גלויב נישט, אַז אַ פרוי זאָל זיין אימשטאַנד מעהר ליב צו האָבען. איך האָב אייך ליב, ווייל איהר זענט גרויס, ווייל איהר האָט ליב דעם אמת, ווייל איהר זענט אומגליקליך און גוט. נישטאָ פאַר מיר קיין העכערער מענש ווי איהר און איהר וועט אַמאָל זיין דער גרעסטער מענש פון לאַנד. ווען איהר וואָלט געווען פריי, וואָלט איך געוואָרען אייער פרוי, אייער בעגלייטערין, אייער שבת, די מו־טער פון די קינדער, וועלכע וואָלטען געדאַרפט דאָ זיין. אָבער אויב איך בין נישט אייער פרוי אין די צייט, ווייס איך, אַז איך וועל עס זיין אין דער אייביגקייט. ווען דער טויט וועט אייך האָבען בעפרייט פון אייער פליכט, מיך — פון דער ערד־דישער אומטערטעניגקייט, וועט איהר מיך געפינען אַלס נערוהיגע גייסטיגע כלה, וואַרטענדיג אויף אייך אויף דער שוועל פון אומבעקאַנטען. און מיר וועלען זיך פעראייניגען אין דער אומענדליכקייט.. מיין רעליגיע ערלויבט נישט אַזאַ פעראייניגונג, אָבער מיין האַרץ שווימט איבער...

דאָס זענען די ווערטער פון אַ ריין יודיש מיידעל. קען נאָך זיין עפּעס שענערעס, עפּעס דער־הויבענערס ווי אַזאַ פעראייניגונג? ווי אַזאַ עליית נשמה? און איז נאָך אַ מאַן אומגליקליך, ווען ער קען אַרויסרופען ביי אַ פרוי אַזאַ עקסטאַז, אַזאַ רעליגיעזע פערעהרונג, ווי קלאָר ביי רעבעקאַ.

און אין דער צייט, וואָס רעבעקאַ וועבט אַ הם אַזאַ לעבען פון מיסטיק, וועבט איהם זיין פרוי צעזאַרין אַנ׳אמת׳ע שפּינוועבס.

אין זייער שטוב האָט זיך אַריינגענג׳נב׳עט אַ געוויסער שאַנטאַזשיסט קאַנטאַניאַק, וואָס וויל אויס־נאַרען די ערפינדונג ביים ערפינדער. וועד און נאָך אַ בעסערער אינסטרומענט, ווי די אייגענע פרוי? זעהר לייכט איז צו טריאַמפירען איבער אַ פרוי, וואָס האָט אַזוי פיל זינד און פערברעכענס אויפ׳ן געוויסען. קאַנטאַניאַק איז אַ ביטערער און פּעהיגער שאַנטאַזשיסט. ער קען איהר לעבען אויס־געבונדען. ער קען זי אונטערברענגען צו יעדער צייט. ער קען זי דערווערגען ווען ער וויל. דורך דער פרוי — „שערשע לאַ פאַם!" — וועט ער אַלזאָ אויסנאַרען דעם סוד פון נייעם קאַנאָן און עס פערקויפען אין אויסלאַנד. צעזאַרין מוז פאָל־גען. זי האָט מורא פאַר סקאַנדאַלען.

די לעצטע איז שטיקענד, סס׳ענד. דאַניעל האַלט ביים אוועקגעהן, אוועקפאָהרען. ער וויל פאָה־רען קיין פּאַלעסטינא. היינט וואָלט מען איהם אָנ־גערופען „חלוץ". ער וויל פערלאָזען אייראָפּא און ווערען אַ מזרח־מענש.

מיר לעבען איז אַ צייט — ערקלערט ער — ווען יעדע ראַסע האָט בעשלאָסען צו מאָדערניז איהר ערד, איהר היים, איהר שפּראַך, איהר טעמ־פּעל. שוין לאַנג, ווי מיר זענען בערויבט פון דעם, אַלעם. מיר זענען געצוואונגען געוועזן זיך אַריינצושלייכען צווישען אַלע נאַציעס, און מיר האָבען אַריינגעדרונגען אין אַלע רעגירונגען, אין אין געזעלשאַפטען. ס׳איז אַ סך. ס׳איז אָבער נישט גענוג.

און ער דערקלערט זיך:

— מיר ווילען נישט מעהר זיין קיין גרופּע, מיר ווילען זיין אַ פאָלק. דאָס גייסטיגע פּאַטערלאַנד געניגט אונז מעהר נישט. מיר נויטיגען זיך אין אַ ערדישען און בעשטימטען פאַטערלאַנד.

און ווי אַנ׳אמת׳ער ציוניסט — נישט פון 1873 נאָר פון יאָהר 1930 — שרייט אויס דאַ־ניעל פּאַטעטיש:

— ווי זאָגען מיר יאָהר איין יאָהר אויס און אונזערע תפילות: לשנה הבאה בירושלים!

דאָ לאַכט איהם אויס די ביטערע צעזאַרין.

— ווי קומט דאָס — פרעגט זי איהם — וואָס דער אייביגער יוד האָט נישט געהאַט די גליק־ליכע אידעע פאַר אייך?

אויף דעם ענטפערט מיט ציוניסטיש פייער דאַניעל:

— ער האָט געהאַט פאַר זיין גאַנץ פערמעג־גען 5 סו אינגאַנצען, אָבער די 5 סו האָבען זיך געמעהרט אַ דאַנק זיין געדולד און שפּאָרזאַמקייט. די לעגענדע איז צו ענדע. דער אייביגער יוד נעהט נישט מעהר. ער איז אָנגעקומען!

וואָלט נישט חיים ווייצמאַן אַליין אַפּלאָדירט אַזאַ ענדע? וואָלט נישט אַזאַ דאַניעל היינט גע־ווען איינער פון די בעסטע ציוניסטען?

שוין צו יענער צייט איז אַלעקסאַנדער דיומאַ (זוהן) געווען אַ פריינד פון ציוניסטען און פאַר טייערענער זיין ציוניסט און אַנ׳איינליטונג צו זיין אויסגעלאַכטער פּיעסע, ערקלערט ער וואָס ער האָט געוואָלט אַרויסברענגען דורך זיין יודישען העלד און ער לייגט צו:

— הלואי זאָל ער האָבען מזל. זיי (די יודען) וואָלען זיך מעהר נישט נויטיגען אין אונזער גאַסט־פריינדשאַפט און מיר זאָלען זיך נישט נויטיגען אין זייער געלד, וועלכעס זיי באָרגען אונז אויף פּרייטהאַרציג.

„הלואי זאָל ער האָבען מזל!"

האָט דאַניעל געהאַט מזל? ער איז אַוועק קיין פּאַלעסטינא. מיט שוויים, טאַלאַנט, מסירות נפש האָט ער בעפרוכפּערט זיין לאַנד און — האָט ער ג׳עהאַט מזל אין זיין אונטערנעהמונג? טויזענדער און טויזענדער דאַניעל׳ס האָבען שוין דורכ־געמאַכט דעם וועלבען מאַרטירער־וועג פון „אייבינגען וואַנדערער", טויזענדער און טויזענדער רעב־בעקאַס האָבען בעגלייט זייערע פאָטערס אויף דעם שווערען שטיינערנעם און האַרטען וועג — האָבען זיי געהאַט מזל?

אָבער דאָס איז נאָר אַנ׳אַנדערער פּרק. דאָ מערט אַביסעל אומהיימליכער אויף דער נשמה.

אין אפגרונט

סענסאציאנעל-עראטישער ראמאן (3

די פרויען, וועלכע ער האט ביז איצט געקענט — מיידלעך מיט וועלכע ער האט זיך בעקענט אין פערגעניגענס־פלעצער, האבען אויף איהם שטענדיג איבערגעלאזען א שלעכטען איינדרוק מיט זייערע וויצען און זייערע באטורען. ער האט זיי פיינט געהאט פאר זייערע גראבע הענט און חוצפה־דיגען געלעכטער. ער האט געמיינט, אז אלע פרייליכע פרויען זענען גלייך. ער איז דעריבער געווען איבערראשט אויסצוגעפונען אן׳אידעלען פרויען־געפיהל אין דער פאני. זי איז געווען בעקאנט מיט קונסט און ליטעראטור. און דעריבער זענען איהרע געשפרעכען געווען אינטערעסאנט.

זי האט אויך פערשטאנען מוזיק; זי האט געקענט זינגען און שפילען קלאוויר. זי האט אויסגעשפילט ראמאנסען פון די בעסטע מוזיקער, מיט וועלכע פאריז האט געשטורמט.

באסין האט געליבט מוזיק, ער האט זיך געוואונדערט, אז אזא פרוי ווי יפאני זאל נישט אויפטרעטען אין טעאטער, און ער האט זיך דערוואוסט, אז זי האט א קורצע צייט שוין געשפילט, אבער זי האט די פראפעסיע נישט געליבט.

אין דער ווירקליכקייט האט זי נישט געהאט קיין מאניערען פון אן׳אקטריסע. זי האט נישט געהאט דעם פוסטען שטאלץ, מיט וועלכען טעאטער־לייט צייכענען זיך אויס. די פרוי האט פאר איהם געשיינט גאנץ אפענהערציג. ער האט וועגען איהר געוואוסט אלץ, פאר איהם איז באר געבליבען א סוד איהר לעבען אין גאס. דעם סוד האט זי איהם נישט אויסגעזאגט אפילו אין די ברענענדיגסטע מאמענטען פון ליידענשאפט, און ער האט נישט געזוכט אויפצודעקען דעם סוד, ווייל ער איז נישט געווען נייגעריג אדער אייפערזיכטיג. ער פלעגט איהר דערלויבען צו קומען אין זיין שטוב און גיין פון איהם ווען זי האט באר געוואלט, און איז שוין נישט געווען אומגעדולדיג נאך איהר.

דער זומער איז געווען זעהר שיין, און זיי פלעגען זעהר אפט גיין שפאצירען. פאריז איז געווען גאנץ גוט בעקאנט. זיי פלעגען ארומגיין ארום די וואקזאלען, פלעגען עסען צוזאמען אין די רעסטאראנען פון די פארשטעט, און פלעגען איבערהויפט אויסמיידען די ערטער וואו זיי קענען טרעפען בעקאנטע. איין מאל, ווען ער האט איהר פארגעשלאגען צו גיין אין א מוזעאום, האט זי געענטפערט, אז זי וויל אהין נישט גיין, ווייל דארטען געפינען זיך צופיל קינסטלער.

ווען ער האט איהר געפרעגט פארוואס זי האט מורא פאר קינסטלער, האט זי געענטפערט, אז זיי זענען משוגענע מענשען, מיט צודרייטע קעפ, וועלכע דערצעהלען שטענדיג פיל מעהר ווי די זאך איז אין דער ווירקליכקייט.

ער האט פראטעסטירט געגען איהר מיינונג און האט דערקלערט, אז קונסט איז די אידעלסטע זאך אין דער וועלט, אין וועלכער מיר לעבען.

— שיינהייט איז א זאך, וואס איז גרעסטען אין דיר, מיין טייערער! — האט זי געענטפערט — צו זיין אייפאך און ערלעך אזוי ווי דו, צו זיין צוואנציג יאהר אלט און ליבען אזוי ווי דו ליבסט, דאס איז שיין און אידעל!

צוואנציג יאהר אלט! ווער וואלט געזאגט אז זי איז עלטער פון איהם, ווען מען זעהט ווי לוסטיג זי איז, ווי פרעהליך זי לאכט פון יעדער קלייניגקייט.

איין מאל זענען זיי געקומען אין א קליין שטעטעל נישט ווייט פון פאריז, וואו עס איז געווען אן׳אויסשטעלונג. זיי האבען דארט נישט געקענט קריגען א צימער. עס איז געווען שפעט און כדי צו קומען צום נאהענטען דארף האבען זיי געדארפט שפאצירען א פאר שעה דורך א וואלד. ענדליך האבען זיי געפונען אן׳ארט אין א שטאל, וואו אייניגע ארבייטער האבען געשלאפען.

— לאמיר גיין אהין! — האט זי געזאגט מיט א געלעכטער, עס וועט מיך דערמאנען די צייט, ווען איך בין געווען ארעם.

זיי האבען זיך דורכגעשלאגען דורך די בעטען אין דעם שטאל, וואו א נאכט־לאמפ האט געלויכטען אין א ווינקעל. זיי איז אויסגעקומען צו ליגען די גאנצע נאכט נאהענט איינע צו די אנדערע. זיי האבען זיך געקושט און געוויצעלט איבער דער כראפעריי פון די מידע ארבייטער, וועלכע האבען גארנישט געוואוסט אז זייערע גראבע קליידער און גרויסע שטיוועל ליגען אזוי נאהענט צום סאמעט און זייד פון א פאריזער דאמע.

ווען דער טאג איז אנגעקומען, האט זיך די טיר געעפענט און א קליינער שטראהל איז אריינגעדרונגען אין שטאל. א גראבע, הארטע שטים האט אויסגעשריען „שטעהט אויף חברה"! דאן איז געווארען ווידער פינסטער. אין שטאל איז געווארען א בעוועגונג. מען האט געהערט גענעצען און הוסטען פון שוואכע הערצער, דאן זענען די ארבייטער ארויס איינציגווייז פון שטאל, יעדער איז ארויס שטיל, אומצופרידען, קיינער פון די ארבייטער האט נישט געוואוסט, אז אזא שיינע מיידעל איז געלעגען נישט ווייט פון זיי.

ווי זיי זענען ארויס איז פאני אויפגעשטאנען און האט אין דער פינסטער אנגעטון איהר קלייד.

זי האט זיך א ווילע ארויסגעכאפט פון שטאל און איז באלד צוריקגעקומען מיט א גרויסען פאק ווילדע בלומען, וועלכע זענען נאך פייכט געווען פון טוי.

— איצט וועלען מיר גיין שלאפען! — האט זי געזאגט און האט א ווארף געטון אויפ׳ן בעט די בלומען, וועלכע האבען אפגעפרישט די לופט אין שטאל.

אין זשאנס אויגען איז זי קיינמאל נישט געווען שעהנער ווי אין דעם פריהמארגען, ווען זי איז אריינגעקומען אין שטאל מיט די בלומען אין די הענט, מיט דעם טוי אויפ׳ן קאפ און מיט פרישע פארב פון מארגען־לופט אויף איהר פנים.

אן׳אנדער מאל האבען זיי צוזאמען געגעסען אין א רעסטאראן ביי א טייכעל, נישט ווייט פון פאריז. זיי האבען געגעסען אין דעם קליינעם גארטען, וועלכער איז געלעגען הארט ביים שטילען טייכעל. און אזוי ווי קיינער איז דארטען נישט געווען האבען זיי זיך ארומגענומען און געהאלזט און געקושט. אבער בעת זיי האבען זיך אמוזירט, האבען זיי פון רעסטאראן דערהערט א גראבען קול, וועלכער שרייט צו זיי: „הערט נאר, איהר חברה, דארט, ווען וועט איהר פארטיק ווערען מיט אייערע קושען, איך וויל קומען און זעצען זיך מיט אייך, מיר איז דא אומעטיק אליין".

(פארטזעצונג קומט).

אין יודישען נאכט-אזיל

(פון די פאריזער בילדלעך)

1.

מיט א שטיקעל צייט צוריק האב איך אין א יודיש פראנצויזישער צייטונג געלעזען, וועגען א גרויסען רעפעראט וואס דער גראנד־ראבין פון פראנקרייך האט געהאלטען ביי עפיס א וואוילטעטיגקייטס־מיטינג, איך מוז זיך ליידער מודה זיין, דאס איך האלט ווייניג פון א גראנד־ראבינ׳ס רעפעראט, און וואס ער זאגט דארט, איך האב זיך קיינמאל נישט צוגעהערט צום בעלגישען גראנד־ראבין, און טאמער האב איך יא אמאל עפיס געהערט, בין איך שפעטער געקומען צו דער איבערצייגונג, דאס עס וואלט דאך געווען גלייכער פאר מיר און בעסער פאר איהם, ווען איך וואלט זיין רעפעראט (אין לוקסעמבורג) נישט געהערט.

איז דאך א זעלבסט ערשטענדליכע זאך, דאס דעם פראנצויזישען גראנד־ראבין האב איך נאך ווייניגער אינטערעס געהאט איהם צו הערען.

האב איך אבער א שוואכקייט צו כלל־ישראל־זאכען און דאס איז נישט געווען אזוי פיל רעפעראט ווי קאמוניקאט. אין דעם דאזיגען קאמוניקאט דריקט זיך דער גראנד־ראבין דער פראנס אויס אומגעפעהר בזה הלשון:

אזוי ווי די לאגע פון די יודען אין די מזרח־אייראפעאישע לענדער איז זעהר א קריטישע, און האלט זיך אין איין פערגרעסערען, די יודישע מאסען וואנדערען אונאויפהערליך אויס פון די דאזיגע לענדער אין עלענד. דארפען די יודען אין פראנקרייך מיטפיהלען מיט זייערע ארימע ברידער, און זעהען זיי פערליכטערען זייער ביטערען גורל און געבען געלד. א סך געלד בכדי צו פערגרעסערען דעם פאריזער „נאכט־אזיל" (הכנסת אורחים) וועלכער דארף דינען אויפצונעמען די יודישע מאסען פון מזרח־אייראפא, וואס וואנדערען אריין קיין פראנקרייך.

מילא, איך פון מיין זייט בין נאך לאנג נישט מסכים מיט דעם דאזיגען גענייאלען פלאן, ווייל ווי איך האב אייך אויך פריהער געזאגט בין איך נישט קיין גרויסער פערעהרער פון גראנד־ראבינ׳ס איך גלויב דאס עס וועלען זיך געפינען אייניגע לעזער וועלכע דער דאזיגער „פלאן" וועט נישט זיין שטארק צום הארצען, ווייל שטעלט זיך פאר, מען נעכט כלל ישראל און מען הייסט זיי אויסוואנדערען נאך פאריז אין נאכט־אזיל... א מחשבה אבער האט זיך אין מיר פון דעמאלט אן געבאמבעלט, מען דארף דאך אמאל א קוק אריין טון אויף דעם דאזיגען אזיל, טאקי א קוק אריין טון אינוועניג.

2.

א צופאל האט מיך באלד צוזאמענגעפיהרט מיט א „קליענט" פון דעם אויבענדערמאנטען אזיל.

א פאר טאג נאכדעם, ווי עס איז ערשינען דעם גראנד־ראבינס רעדע האט אין מיין האטעל־צימער אין פאריז אנגעקלאפט א תימנער יונגעל וועלכער האט נאך די פאראיאהריגע אויגוסט־געשעהענישען געהאט אויסוואנדערען פון א"י. ער האט זיך א שטיקעל צייט געוואלגערט און אנטווייפען, נישט קענענדיג קיין שפראך, און ביי דער שווערער לאגע און אנטלויפען, האט ער בעשלאסען צוריקפאהרען נאך א"י. מען האט איהם — ווי ער האט מיר איבערגעגעבען — אין אנטווערפען פערשאפט עטליכע הונדערט פראנק און אין דער האפנונג, אז ער וועט אין פאריז קריגען די רעשט איז ער אפגעפאהרען דא אהער בכדי אזוי עטליכע טעג ארום ווייטער צו פאהרען, אין פאריז האט ער דאס איבריגע געלד נישט בעקומען און דערצו האט ער נאך די פאר פראנק פון בעגינען אויך פערצעהרט, און איז — ווי ער האט זיך אויסגעדריקט — אריינגעפאלען אין „אזיל" פון וואנען מען וויל איהם שוין ארצטער אויך ארויסווארפען מיט טרעהרען אין די אויגען האט מיר דער דאזיגער תמימות׳דיגער תימנער דערצעהלט אין זיין פרימיטיוו־העברעאישער אויספראך, מתנהגים אתנו כמו עם אסירים, מען בענייט זיך מיט אונז דארט ווי מיט ארעסטאנטען, דאס עסען איז מויל נישט צו נעמען, פאר א קלענסטען ווארט נעגען „גארטשאלסטווא", נעגען קאנסיערזש נעמט מען פשוט אן פאר׳ן האלז און מען ווארפט ארויס, 50 מענשען אין איין צימער... בקצור דאס גיהינום לעבעדיגערהייט.

איך האב זיך געטראכט, ווען אפילו די העלפט וואס ער האט דערצעהלט זאל זיין אמת, איז גענוג דא וואס צו שרייבען, אבער איך האב דאך נישט געוואלט שרייבען פון דעם, וואס מ׳האט מיר דערצעהלט און אין א שיינעם א זונטאג האב איך זיך אוועקגעלאזען אויפזוכען דעם „הכנסת אורחים" פאר כלל ישראל.

3.

אין א פערשלאפען געסעל, ווי דער סחל קענט וועט איהר גלייך דערקענען די טורמע־ענליכע געביידע פון דעם אזיל, מיט איהרע נאקעטע ווענט און פערגראטעוועטע פענסטער.

איך בין אהין געקומען אין דעם געסעל ארום 5 פארנאכט, עס האבען זיך שוין אהין פערזאמעלט א גרויסער טייל פון די אזיל־קליענטען, די טיהרען פון אזיל זענען נאך צו, אבער די אייניסטע פון די ארימע איז שוין נמאס דאס צוועקלאזע ארומשלעגערען זיך איבער פאריזער גאסען. און מ׳איז דאך שוין טאקע אויך הונגעריג, איז דרעהט מען זיך ארום דער פערשלאסענער געביידע. גרופקעס אונגארישע יונגעלייט טיילען זיך אפילו דא אפ פון די אנדערע. אפילו דאס געמיינזאמע אומגליק האט נישט געהאט כח ארויסצורייסען הער דאס צו די פערהאכטע „פאליאקען" — ווי זיי רופען אלע נישט־אונגארישע יודען...

אויפ׳ן ערשטען שטאק פון דער געביידע אונ־

(ווייטער זעה 8-טע זייט).

דר. פ. עליאש.

הערשעלע אסטראפאליער

(פון יודישען פאלקלאר)

הערשעלע אסטראפאליער איז, בלי שום ספק, געוועזען איינער פון די פאפולערסטע און בעליבטסטע פאלקס־הומאריסטען ביי יודען, אין משך פון פאריגען יאהרהונדערט.

בעזונדערס גרויס איז געווען זיין פאפולאריטעט אין די קליינע שטעטלעך פון פוילען, ליטע און הויפטזעכלעך אין וואלין, וואו מ׳קלייבט זיך נאך צונויפען עד־היום, אין די לאנגע ווינטערדיגע אבענדען. און מזכיר צו פערטרייבען די לאנגווייליגע צייט און דעם פראווינציעלען מרה־שחורה־אומעט מיט די פרייליכע וויצען, אויפמונטערענדע גלייכווערטלעך און לוסטיגע חכמות פון זייער לאנדסמאן הערשעלע אסטראפאליער.

עס איז אבער זעהר מערקווירדיג און העכסט כאראקטעריסטיש ווי פערנאכלעסיגט די פאלקלאר־פארשונג איז געוועזען ביי אונז יודען, אז מיר קענען, למשל, ביז היינט נאך נישט קיינע שום פרעציזע ידיעות פון לעבען פון דעם דאזיגען בעליבטען און אין זייער צייט זייער פאפולערען פאלקס־הומאריסט. מיר ווייסען פון זיין לעבענס־געשיכטע בלויז פיצלעך און ברעקלעך, וואס זענען צו אונז דערגאנגען אין דער פארם פון פערשיידענע פאלקס־מעשה׳לעך, וועלכע זענען נאך אויך נישט געזאמעלט און פערשריבען געווארען פון א געבילדעטער און אין פאלקלאר־פארשונג בעהאוונטער פערזאן.

דעם דאזיגען ביי אונז כמעט טראדיציאנעל איינגעבירגערטען פעהלער בעמיהט זיך לעצטענס אויסצובעסערן די עטנאגראפישע סעקציע ביים יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט. זי זאמעלט מיט התמדה און פלייס צווישען אלע אנדערע מאטעריאלען צום יודישען פאלקלאר אויך אלץ, וואס האט א שייכות צום לעבען און „שאפען" פון דעם דאזיגען בעליבטען פאלקס־הומאריסט.

אויפ׳ן סמך פון די דאזיגע מאטעריאלען איז אויך געשריבען דער דאזיגער ארטיקעל, וועלכער וויל בלויז זיין א התחלה אויף דעם געביט און פרעטענדירט דעריבער נישט אויף פולשטענדיגקייט.

הערשעלע אסטראפאליער, כעריכערס איינער פון די קארעספאנדענטען־זאמלער, איז געבוירען געווארען אין א קליינע פעריפעריע שטעטעל אין וואלין ביי זייער ארימע עלטערען לפי־ערך אין לעצטען צעהנטלינג פון 18־טען יאהרהונדערט.

זיין יוגענד האט ער פערבראכט אין דער ישיבה, וואו ער האט אמת נישט גע׳שמט פאר אן איבריגען גרויסען עלוי און גאר געזאלריגען מתמיד, דערפאר אבער האט ער געהאט א נאמען פאר א שארפזיניגען וויצלער און גוטען אריינזאגער.

אריינזאגען, אבער אזוי גוט, אז יעדער זאל פערכאפען איש דער דיבעטער ריפ, איז שוין דער מאלטג עהען די ספעציאלטעט פון הערשעלען. אויף דעם זאגען עדות די צענדלינגער וויצען און חכמות פון הערשעלען דעם ישיבה־מאן און אריבע־בחור. אט האט איהר, למשל, אלס אילוסטראציע אייניגע פון זיי פון א שמועס ביים ט"ש אין בית־המדרש.

זאג מיר נאר הערשעלע, ווי ווייט איז פון דיר בת אנ׳אייזעל? — גיט א פרעג הערשעלען א חבר פון דער ישיבה, וועלכער זיצט איהם אנטקעגען־איבער, כדי דער כוונה איהם אריינצוברענגען אין כעס. הערשעלע רעגט זיך נישט אויף, ענטפערט קאלט און טאקע באלד, גלייך אויף אנ׳ארט נישט קלערענדיג קיין סך:

— גאר נישט ווייט, מיין טייערינקער! בסך־הכל איבערן ט"ש.

אנ׳אנדערער חבר פון דער ישיבה, דערציילט מען, האט אמאל א פרעג געטון הערשעלען אין גוטען מוט:

— הערשעלע, מ׳שמועסט דאך וועגען דיר אין שטעטעל, אז דו ביסט א יונג א מזיק און א פקח און מלי רעלמא (וועלט־וואסען לויט׳ן נוסח פון די ישיבה־בחורים) זאג־זשע מיר, אויב יא, אז וואס פאר א כלה וואלט געווען די בעסטע פאר מיר?

הערשעלע טראכט נישט לאנג און ענטפערט באלד:

אש יונגע, א רייכע און א משוגענע!

— וואס הייסט א משוגענע? צו וואס די משוגעת?

— פשוט, אז זי וועט זיין שעהן און רייך און נישט משוגע וועט זי דאך דיך נישט נעמען.

— ביזט א גראבער יונג הערשעלע!

נו שא, נו שא, כאטש צוריק גע׳ערט קומט דיר א סך גרן ביי היינטיגע צייטען!

— וואס הייסט דווקא ביי היינטיגע צייטען? צו וואס די בעווארעניש?

— ס׳איז א פשוט׳ער חשבון: אמאל פלעגט א פערד קאסטען פינף און צוואנציג גילדען, היינט קאסט ברוך השם אזא איינער, איבער הונדערט, א חזיר וואס פלעגט אמאל קאסטען פינף קאסט היינט צוואנציג און א בחור, וואס פלעגט גע׳ען צוויי הונדערט גילדען גרן, נעמט היינט צוויי טויזענט. היינט, בערעכען נאר אליין, אז דו ביסט אי א פערד, אי א חזיר, אי א בחור, וויפיל זשע קומט דיר?

נישט נאר אקעגען די חברים איז הערשעלע געווען אזא מייסטער אויף שטעכעדיגלעך און א ריינזאגען אזוי, אז זיי זאלען שוין פערגעסען א צענטען מאל מיט איהם זיך אנצוהויבען.

ער פלעגט אויך נישט שאנעווען און אינטייליגן נאר פיינע כבודים די גבאים פון קלויז און סתם חשוב׳ע בעלי־בתים פון שטעטעל. אט איז דערציילט יען, למשל, זאל הערשעלע איינמאל האבען געזאגט צום גבאי פון שול, וועלכער איז געווען בעריהמט אין דעם גאנצען שטעטעל פאר א גרויסען למדן אבער נאך גרעסערען קארגען און דבר־אחר אין געלד־זאכען:

— איהר הייסט פאניע גבאי, איבער הונדערט און צוואנציג יאהר זאלט איהר, למען השם, אייער גאלד מיט זיך נישט מיטנעמען, ווייל ס׳קען זיין א גרויסע סכנה דערפון.

— וואס הייסט א סכנה? רעדט נאר, הערשעלע, דער קלאהו׳ע חיבורים!

— איהר זאלט עס למען השם נישט מיטנעמען, זאגט מען אייך אנ׳עצה טובה. ווארעט אויב יא, וועט עס צושמאלצען ווערען. איהר וועט זיך געפינען מן־הסתם אויפ׳ן הייסעסטען און סאמע פייערדיגסטען פלאץ אין גיהינום.

דעמזעלבען גבאי זאל ער האבען איינמאל בעגעגענט אנ׳ערב שבת אין גאס און דערציילט כמסיה לפי תומו פאלגענדען ספור־המעשה: פאר א פאר וואכען דאנערשטאג, נישט היינט געדאכט האב איך נישט געהאט קיין גראשען, פיי דער נשמה אויף שבת. געה איך אזוי ארום כערט־אכט, פערדאגה׳ט, פערמרה־שחורה׳ט און קלער, וואו נעמט מען ערגיץ אויף שבת. בעגעגענט מיר דער יצר־הרע און זאגט מיר מיט א שמחה:

— הערשעלע, איך האב פאר דיר א פלאן: געה שפאציר אריין צו אונזער גבאי און לקח׳ט אראפ ביי איהם א זילבערנעם לע׳על, וועסט האבען א בכבודיגען שבת. און פרדהווה. כ׳האב איהם געפאלגט, א פריה׳ה האב איך גע׳אט. פאר אכטאגען האב איך ווידער נישט געהאט, פאר קיין יודען גע׳אכט, אויף שבת. האב איך שוין ווידער געוואלט זינדיגען און גיין אויפ׳ן אלטען דרך. בעגעגענט מיר אבער דער יצר־טוב מיט א זויערע מינע און מוסר׳ט מיך אן:

— פע, הערשעלע, ס׳פאסט גארנישט פאר דיר צו געהן אין אזעלכע דרכים. מ׳טאר נישט גנב׳ענען, מעג עס זיין אפילו לכבוד שבת.

זאג איך צו איהם: אז דו ביסט שוין יא אזא גוטער און פרומער, טאמער וואלסטו אפשר אריינגעשפאצירט צו אונזער שטעטלדיגען גביר זאל לעבען און ביי איהם פועל׳ן, ער זאל מיר געבען אויף שבת, אדער לכל־הפחות געבען צושטייער, וועל איך אליין פראווען שבת.

רוקט זיך אפ דער יצר־טוב צו מיר:

— טייערער הערשעלע! איך וואלט דאס דיר געטון מיט׳ן שענסטען פערגעניגען, נאר איך שעהם מיר בהן שלי, אז זינט ער לעבט דער דאזיגער ליבהארציגער גבאי, האבען נאך מיינע פיס זיין שוועל נישט אריבערגעטראטען. יא, יא, גבאניו, אזוי האט דער יצר־טוב מיר אליין פערזיכערט, אז ער איז נאך אויף אייער שוועל נישט געווען.

קוזיסטעז בעפאלעז יודעז צוליב אנ'אקטריסע — א משומדת

משערנוויץ, (יט"א) א גרופע קוזיסטישע סטודענטען האט ארגאניזירט אנ'אנפאל אויף יודישע סטודענטען און זיי בלוטיג צושלאגען. דער אנפאל אויף די יודישע סטודענטען איז פארגעקומען אין מלוכה־טעאטער פון טשערנאוויץ, בעת אויף דר בינע איז ארויסגעטרעטען די בעוואוסטע רומענישע אקטריסע קאפוסטינע, א משומדת. די קוזיסטען האבען געפאדערט, אז די משומדת זאל פערלאזען די בינע, ווען די אקטריסע האט דאס נישט געטון, האבען די קוזיסטען מיט געוואלד איבערגעריסען די פארשטעלונג און זיך געווארפען אויף די יודען.

ארץ־ישראל־פאוויליאן

אויף דער אינטערנאציאנאלער קאלאניאל־אויסשטעלונג אין פאריז

פאריז, (י.ט.א.) דער קאמיטעט „פראנס־פאלעסטיין" צוזאמען מיט דער פראנצויזיש־פאלעסטינישער האנדעלס־קאמער האבען אפגעדונגען א געוויסען שטח אויף דער אינטערנאציאנאלער קאלאניאל־אויסשטעלונג, וואס וועט פארקומען אין פאריז אין יאהר 1931, כדי צו ארגאניזירען אנ'ארץ־ישראל־פאוויליאן. דער ארץ־ישראל־פאוויליאן וועט זיין געווידמעט דער יודישער אינדוסטריע און לאנדווירטשאפט אין ארץ־ישראל.

אויסצייכנונג פאר קאנסול זבישעווסקי

ירושלים, 12 (יט"א טעלעגראפיש). דער פויפסטליכער נונציוס האט בעשאנקען מיט'ן ארדער פון הייליגען קבר דעם פוילישען גענעראל־קאנסול אין א"י זבישעווסקי.

אין יודישען נאכט־אזיל

(ענדע פון דער 7־טער זייט).

פערשיידען זיך פון די איבריגע 2 גרויסע העלבעלויכטענע פענסטער פון וואגען עס קוקט א רויט א מגושם'דיגע פנים פון א פרוי. און אט א די פרוי שרייט אראפ אין א ארעסער יודיש צו (תי ווארטענדיגע: וואס האט איהר זיך שוין פערוואכיט, וואס קלאפט איהר דארט צו „אלדי"..

און א פאר מינוט שפעטער עפענט זיך די טיר און איינציגווייז ווערען אריינגעלאזט די געסט. פאר מיר גייט א יונגער 18־יאהריגער יונגעל, וועלכען איך האב שוין פריהער בעמערקט צווישען די ווארטענדיגע ער איז מיר בעזונדער אויפגעפאלען צוליבן זיין פרייליכקייט. ער האט נאר וואס געהאט געעפענט אביסעל בריימער די טיר, בכדי צו קענען אריינגעהן אינוועניג, אבער דא בעוויזט זיך דאס גראבע פנים פון דער פרוי, וועלכע קלאפט צו דעם שווערען טויער אויף די פינגער פון דעם יונגעל, און שיט דערביי ארויס א מבול פון עבטיזיסטיע זירעל־ווערטער. אין א מיילע ארויס עפענט זי דאס טויער, כדי דעם עולם וויטערט אריינצולאזען. דער יונגער־מענש פרובט זיך נאכאמאל אריינבעקומען, אבער דא שטעהט שוין דער מאן פון דער פרוי. דער סאמע קאנסיערוש — א פוילישער יוד, וואס האט חתונה געהאט מיט א רוסישע יודענע — דערלאנגענדיג דעם יונגעל איבער'ן פנים... שרייען זיי ביידע אין כאר: פאשאל־וואן...

אין האלב־פינסטערען קארידאר איז נאך דער רעזונער סצענע א ווײלע שטיל, און יעדער זיין מאך יעסטעט, דער קאנס ערוש ווייט זיך נאך דער ראזינער העלדענטאט, אום קריגט ער נאך פון עטליכע נעסט מיט הינטיש אונטערגעבעגע מינעם — צו הערען דאס ער האט זעהר גוט געטון... דאס יונגעל מיט זיין שטיפעריי מאכט קאליע די איבריגע געסט...

ערשט שפעטער ווען דער קאנסיערוש מיט דער קאנסיערושע איז אוועק, האבען זיך געפונען איניגע מוטיגע, וואס האבען די דאזיגע טאט פערערטיילט. איך טו א פרעג ביי דעם ערשטען: וואס איך טרעף אן, פארוואס ער האט איינענטליך פריהער נישט געזאגט דאס, וואס ער זאגט איצטער, אבער ער פיהרט מיך צו צו דעם שאפעל מיט די פערארדנונג, וואס לייגט זיך אויפגעפעהר אוזוי: פאר יעדען חטא געגעבען איבער די בעזעמען פון הויז, ווערט מען אהין ווייטערעס זאפארט ארויס געווארפען.

איך האב עס אויך גוט פערשטאנען. אז דאס זענען מענשען אומגליקליכע, פערזאגטע, ארויסגעשטויסענע און מען וויל דאך נישט פערלירען דעם לעצטען שטיקעל פלאץ, דאס טרוקענע שטיקעל ברויט, ווייל נאכדעם איז נאך פאראן אין וועג אין דער „סען" אריין...

צ. ה. וואקסמאן.

GŁÓWNA WYGRANA 1.000.000 ZŁOTYCH
CO DRUGI LOS WYGRYWA
105.000 WYGRANYCH I 25 PREMJE

קוקט אויף לעבעדיגע פאקטען!

אט דאס זענען די געווינסען פון די לעצטע ציהונגען, וואס זענען געפאלען אין לאדז אין מיין באמת גליקליכע קאלעקטור

F. Brajtsztajn

פיעטריקאווער 14, טעל. 142־47

№ 76258	אויף	25.000 זל.	№ 40533 אויף	15 000 זל.
„ 26910	„	20.000	„ 43375	10.000
„ 170806	„	20.000	„ 46798	10 000
„ 4412	„	15.000	„ 60050	10.000
„ 35291	„	15.000	„ 166611	10.000

און נאך א סך געווינסען צו 10.000, 5000 א. ז. וו.

נאך א בעגרענעצטע צאהל גליקליכע לאסען זענען ביי מיר צו בעקומען. אײלט צום גליק! שוין דעם 18 און 20 ליסט. קומט פאר די ציהונג פון דער ערשטער קלאס פון דער מלוכה־לאטעריע.

מיר ווילען קויפען

א פלאך־דרוק־מאשין,

א קליינעם פעדאל, מעסער, שריפט, רעגאלען א. ז. וו.

אפערטען:

Łódź, Poczta Główna
Skrytka 129.

וועכנעריז כירורגישע קליניק „SANATO"

פריזעז פון געבורט

אין 2־טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס־מיטלען

200 זל.

כירורגישע אפטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאנשאר

עמפפאנגס־שעה'ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

Dr. med. J. Lubicz

ORTOPEDA, Gdańska 28, tel. 18-31

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער
איינגענע פראצאווניע פון ועמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען, ווי: קלאדקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע רעסען א. ז. וו. נעמט אן פון 2,30 ביז 4,30 נאכם.

קינא־טעאטער ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און פאלג. טעג! היינט און פאלג. טעג!

מאכטיגע ריהרענדע דראמע ביז טרעהרען א. ג.

דער פערמשפט'ער פון סטאמבול

אין די הויפטראלן די מיטרייסענד־שעהנע

BETTY AMANN

און דער מיטרייסענדער מיט זיין מענליכקייט

HENRYK GEORGE

שאטענס פון פערגאנגענהייט. ביגאמיע. אלעס נעהמט נקמה. די לעצטע נאכט פון א זעלבסטמערדערין. מאן פון 2 ווייבער. ווער איז שטארקער? קאמף פון 2 פרויען וועגען א מאנספערשוין.

נעכסטער פראגראם:

„זינד פון די פאטערס" מיט **EMIL JANNINGS**

פערשטארקטער ארקעסטער אונטער לייטונג פון ה' סטעפאנסקי.

אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 בייטאג.

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט־פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס.

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל־בראך ווערט גרויס אזוי ווי א מענשען־קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער־קאן און עס פאלט אריין אין דעם כיס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל גוטע היל־באנדאזשען אויסגעצייכנט גוט דורך גרויסע פראקסיס און מיט מיינע בעהאנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר־דאקטאר בראכנרעכונג פערטיגען זיכער דעם שווערסטען און געפעהרליכסטען

ברוך, אויך פאר הויקערס לייטונגען מיט הייל־גארטעלן און אפאראטען פאר פערקרומטע פוס און פלאט־פוס ספעציעלע אפגלאגען אין די שיך. קינסטליכע גוטע פיס און הענד, גוטע זאקען פאר די גרעסטע קראנקע אדערן.

עמפפאנגס פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענט.

ארטאפעדישע אנשטאלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg
.Łódź, WÓLCZAŃSKA 10, tel. 221-77, front, parter

בעמערקונג: דאס „ערוענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיגס דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס־פראפעסארען: פראף. ד"ר בראנטש, פראף. ד"ר י. מארישלער, פראף. ד"ר ב. קיעלאן ווסקי און אויך אנדערע. מיר נעהמען אויך אן סערויכערטע פון דער קראנקען־קאסע

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס דעם בעסטען דאנק דעם הערן ד"ר. י. ראפאפארט, ספעצ. פאר ברוך, וועלכער נעמט אן אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 טעל 22־177 ווארום פאר זיין כעוויסענהאפטע פערלעגען מיר א גוטען היל־באנדאזש לויט זיין פעאריעס האב געליטען אויף ברוך 20 יאהר און א דאנק איהם בין איך היינט געראטעוועט אזוי, אז כ'קען איהם נידען אנציגען הייס ממפעהלען.

Dr. BERGHOF Arzt.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט־קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159־40

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום־טוב פון 9—1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע־זאל פאר פרויען.

קלאנג־פילם־טעאטער „MIMOZA"

ul. Kilińskiego 178.

פון דינסטאג ד. 11 ביז מאנטאג ד. 17 נאוועמב.

„א חתונה אין האליוואוד"

הערליכע אפערעטקע פון אסקאר שטרויס.

דער צויבער פון מעלאדיעס און ציגיינער־ראמאנסען, אימפאנירענדע פראכט פון דער אויסשטאטונג. אין די הויפטראלען:

NORMA FERRIS i J. H. MURRAY

אויסער'ן פראגראם: רעוואלוציע־קלאנג־צוגאבע.

נעכסטער פראגראם: (דער ווייסער שטן) „Hadzi Murat"

אנהויב 5.30, 7.30 און 9.15, שבת, זונטאג און יום־טוב 3.30 נ"מ

Dr. med.

I. Wajnberg

Cegielniana 47, tel. 26-02

אינערליכע קראנקהייטען

ספעציעל פאר לונגען־ און הארץ־קראנקהייטן בעשטראהלונגען און קינסטליכע בערג־זון

נעהמט אן אין דערהיים פון 3—5.

Dr. med. B. Robinson

פיעטרקאווער 10, טעל. 131־86

צוריקגעקעהרט

השבת אבדה

עס זענען פערלוירען געווארען צוויי בלאנקא וועקסלען צו 50 זל. 1) י. רובינשטיין צאהלבאר 15/2; 2) פינקוס גערליצקי צאהלבאר ד. 10/2. דער עהרליכער פינדער ווערט געבעטען אפצוברענגען געגען בעלוינונג צו משה לעווקא־וויטש יעראזאלימסקא 4

רעטשניצע זגערזשער 17

טעלעפ. 116־33

אויגען־דאקטאר ד"ר גאלדשטיין־פאלאק 1—2 נאכם.
נערווען־ ד"ר יוסטמאן 12—2 נאכם.
ווירורג ד"ר מ. קאנטאר 4½—5½, יו"ט 1—2
אקושער און פרויען־קראנקה. ד"ר פאפירני 11½—1 נאכם.
אויערן, נאז־און האלז־קראנקה. ד"ר ראקאווסקי 10½—11, 2—3 און 5—6 נאכם.
קינדער־דאקטאר ד"ר ראזענצווייג 11—12, 4—5 נ"מ
הענער. און הויט קראנקה. ד"ר רושאנער 1—2 נאכם.
אינערל. קראנקה. ד"ר ווײנבערג 1—2, 6—7 נאכם
צאהן־ארצט ד"ר א. גראדזישטשיק 3—7 נאכם.
רענטגען־גאבינעט ד"ר סמופעל 12—2, 4—6 נאכם.

Lekarz-dentysta

Stanisław Gelberg

זאוואדזקא 14, טעל. 108־53

נעמט אן פון 10—2 נאכם. און פון 4—7 אווענד

Dr. ADAM

GROSGLIK

Al. Kościuszki 27
tel. 151-78

צוריקגעקעהרט

הויט און ווענערישע קראנקה. רענטגען און ליכטהיילאינסט. נעמט אן פון 2—5 און פון 4—7 אווענד

Dr. Z. Rakowski

ספ. פאר אוירען־, נאז־, האלז־ און לונגען־קראנקה.

9 קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 127־81.

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין רעטשניצע זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—5.

Dr. med. H. LUBICZ

ספ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראנק.

נעהמט ווידער אן

אויף צעגעלניאנא 43, טעל. 141־32

עמפפאנגס־שעה'ן 8—10, 12—2, און 5—8 זונטאג און יו"ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע־זאל.

א נייהער

צו א קאמפשען־שטעפער ווערט פון זאפארט געזוכט ביי ראנטשקא שקאלנא 2.

אנאנסען־פרייז

פאר'ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ —60 „ „ „ „ 4 „
נאכ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ —18 „ „ „ „ 8 „
פאר א מילימעטער־שורה: אויסער דער שטאט 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנאמענטס־פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים; אויף דער פראווינץ 6 זל. א חודש אין אויסלאנד — 8 זל.

פאר'ן אינהאלט און טערמינען די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.